

1. INLEIDING

2. SINT-JOZEFKERK, MOLENSTEDE

3. SINT-ENGELBERTUSKERK, DEURNE

4. HEILIGE FAMILIEKERK, VLEUGT-SCHAFFEN

5. ONZE-LIEVE-VROUWEKERK, DIEST

5.1 Identificatie

5.1.1 Algemene gegevens en bescherming

5.1.2 Ligging

5.1.3 Impressiefoto's

5.2 Onderzoek van het gebouw

5.2.1 Historische nota

5.2.2 Beschrijving van het gebouw

5.2.3 Huidig gebruik van het gebouw

5.2.4 Ruimtelijke analyse van het gebouw

5.2.5 Staat van het gebouw

5.3 Onderzoek van de omgeving

5.3.1 Gewestplan

5.3.2 Historische evolutie van de omgeving

5.3.3 Ontsluiting

5.3.4 Functiekaart

5.4 Sterkte-zwakte-analyse

6. SINT-TRUDOKERK, WEBBEKOM

7. HEILIG KIND JEZUSKERK, KAGGEVINNE

5.1 Identificatie

5.1.1 Algemene gegevens en beschermingen

Adres

Schaffensestraat z.n., 3290 Diest

Kadastrale info

DIEST 1 AFD; sectie A nr. A154/a

Plaats in de kerkelijke structuur

Parochie Sint-Jan Berchmans (voorheen parochie Onze-Lieve-Vrouw)

Eigenaar

Kerkfabriek Sint-Jan Berchmansparochie

Beschermingen

De kerk is beschermd als monument (25.03.1938), maar al in 1874 was de kerk opgenomen in een lijst van monumentale kerken van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, gerangschikt in de derde klasse.

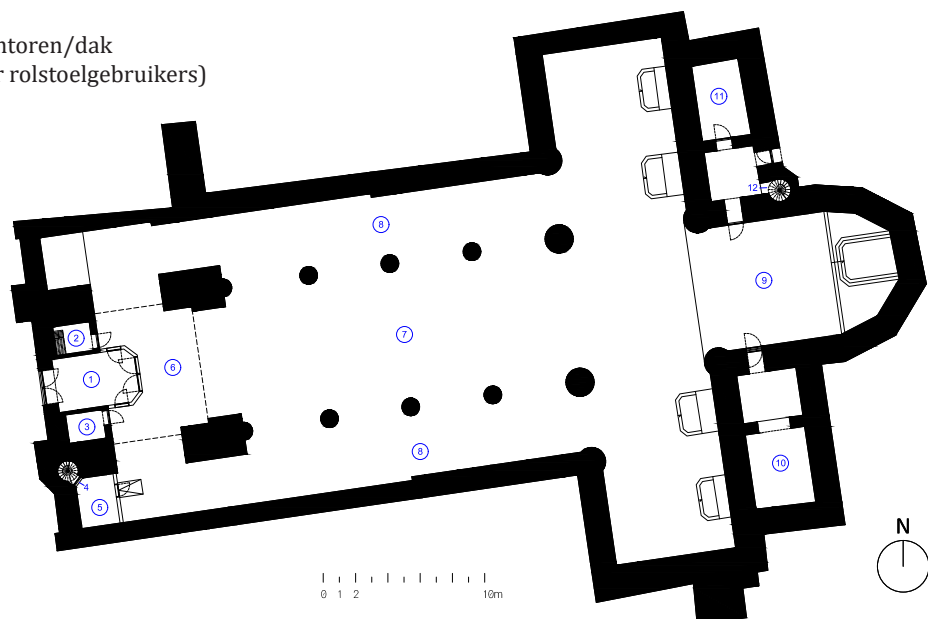
<https://id.erfgoed.net/besluiten/27>

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de architecturale en historische waarde. (voorheen 14.09.2009 en thans 08.10.2021).

<https://id.erfgoed.net/besluiten/14867>

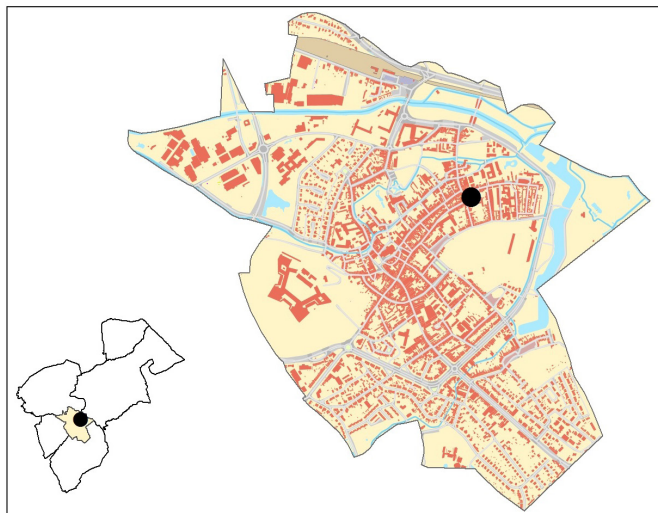
De kerk bevindt zich in een Unesco bufferzone rondom het begijnhof van Diest, wat *'een gebied [is] dat de erkende werelderfgoedsite omringt of erbij aansluit en waarin bijkomende regels en beperkingen gelden over het gebruik en de ontwikkeling ervan'*.

- 1 - Inkom
- 2 - Berging met trapje
- 3 - Berging
- 4 - Wenteltrap naar klokkentoren/dak
- 5 - Toilet (toegankelijk voor rolstoelgebruikers)
- 6 - Orgel
- 7 - Schip
- 8 - Zijbeuken
- 9 - Koor
- 10 - Sacristie
- 11 - Stooklokaal

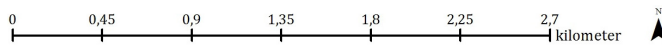

Afbeelding 1. Huidig grondplan van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

5.1.2 Ligging

Binnen de deelgemeente Diest, de meest centrale deelgemeente van de zes, ligt de Onze-Lieve-Vrouwekerk eerder centraal.

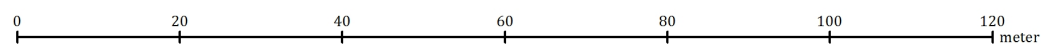
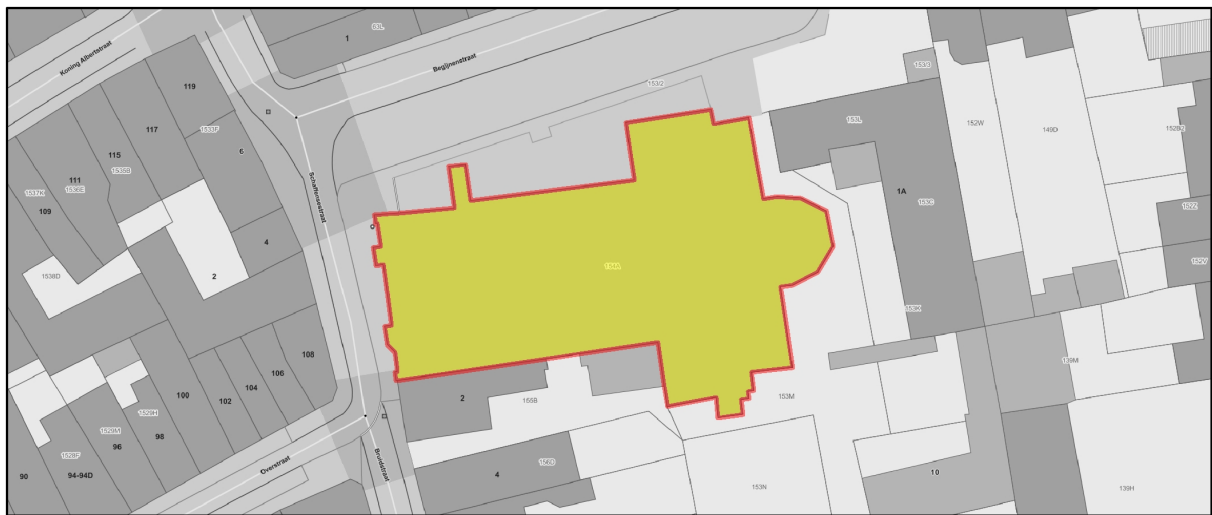

 Groot ReferentieBestand (GRB) - Geoportaal

 Diest

 Onze-Lieve-Vrouwekerk

Afbeelding 2. Locatie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk op een kaart van de gemeente Diest.

 Groot ReferentieBestand (GRB) - Geoportaal

 Onze Lieve Vrouwekerk, Diest

Afbeelding 3. Kadastrale situering van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Diest.

 Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, meest recent - Geoportaal

Afbeelding 4. De Onze-Lieve-Vrouwekerk op luchtopnames (2021).

5.1.3 Impressionfoto's

5.2 Onderzoek van het gebouw

5.2.1 Historische nota

5.2.1.1 Bouwgeschiedenis

De Onze-Lieve-Vrouwekerk heeft een geschiedenis die meer dan 8 eeuwen overspant. Al in 1211 fungeerde de kerk als burchtkapel; in 1253 werd ze verheven tot parochiekerk en in 1288 was ze volledig ingewijd. Doorheen haar meer dan 800-jarig bestaan onderging de plattegrond van de kerk heel wat wijzigingen. Het koor zou dateren van circa 1253. Vermoedelijk zijn de beuken gebouwd rond dezelfde tijd, namelijk in de loop van het derde kwart van de 13de eeuw. In het begin waren hoogstwaarschijnlijk enkel de viering en het koor overwelfd en gebeurde het overwelfen van het schip, zijbeuken en kruisbeuken, afgaand op bepaalde sluitstenen, pas in de tweede helft van de veertiende eeuw. Tot dan had de kerk een vlakke zoldering. Ook de ingangen zaten elders, met name langs twee zijportalen achteraan het schip. In het muurwerk van de noordelijke zijbeuk is nog een dichtgemetseld portaal te herkennen. Rondom de kerk lag een kerkhof.

In de zestiende eeuw kreeg de kerk het hard te verduren. Zo stortte in 1580 na roof van bouwmaterialen de toren in en verbrijzelde daarmee het dak en gewelf van het schip van de kerk. In 1602 begon men met de wederopbouw van de toren en het schip. Daarbij werd de toren opgetrokken tot de hoogte van het schip. Er kwam ook een nieuw uurwerk, nieuwe glasramen en een nieuwe kerkhofmuur. Ook aan de buitengevels vonden de grootste wijzigingen in de 17de eeuw plaats: de herstellingen in metselwerk (al dan niet met baksteen) in de zijbeuken, en heel wat wijzigingen aan de vensters.

Afbeelding 5. Dichtgemetseld portaal (vermoedelijk tussen 1300 en 1400) in de noordelijke zijbeuk. Rechts toont zich de brede steunbeer. Foto uit 1943. Bron: [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché A056575].

Afbeelding 6. Dichtgemetseld portaal (vermoedelijk tussen 1300 en 1400) in de noordelijke zijbeuk. Foto uit 1945. Bron: [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché A081517].

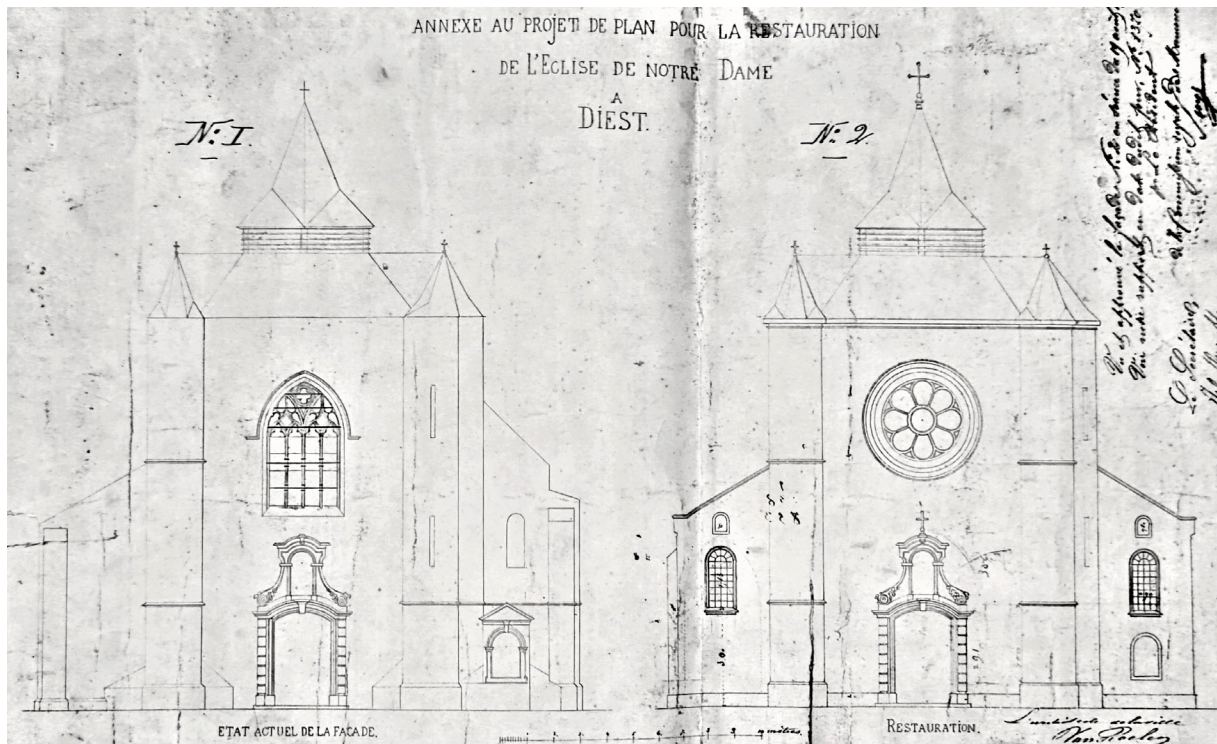
Het grote arduinen barokportaal in de voorgevel dateert van 1777 - het jaartal is vermeld op de sluitsteen - en verving toen een vroeger gotisch portaal.

Op de historische overzichtskaarten tekent de kerkplattegrond zich telkens zeer herkenbaar af. Op de Ferrariskaart uit 1777 is rond de O.L.V.-kerk nog het omliggende kerkhof te zien. Aan de overkant van de straat - eveneens aangeduid met een rode bouwblok en zwart kruis - is het voormalige bogaardenklooster te zien. Rondom het bouwblok zien we enkele rode vierkante blokjes met een kruisje: dat zijn zeven Mariakapelletjes die na een zware pestepidemie in de omliggende straten waren opgericht, samen met een bijhorend broederschap gewijd aan Maria-ter-Zeven-Weeën.

Afbeelding 7. Situering Onze-Lieve-Vrouwekerk op historische kaarten: A. Ferrariskaart (1777) / B. Atlas der Buurtwegen (ca 1845) / C. Popp-kaart (1862) / D. Groot ReferentieBestand (GRB).

In de 19de eeuw bleef de kerk erg bouwvallig en werd een afbraak zelfs overwogen. In 1831 is een pilaar links van het koor van de kerk beginnen barsten. Die pilaar was met ijzeren banden belegd om de structurele integriteit te bewaren, maar is uiteindelijk ingestort, samen met een deel van het gewelf en het dak. Deze schade is hersteld in 1831. Dertig jaar later, in 1865, zijn er werken uitgevoerd aan de buitenmuren van de apsis. In 1889 is er door een onweer schade en brand geweest aan de toren en als gevolg daarvan een donderroede geplaatst. Tien jaar later vond onder P. Langerock dan een grootschalige restauratie plaats, waarbij vooral herstellingen werden uitgevoerd aan de apsis, gevels, transepten en de westgevel aan de Schaffensestraat. Bij deze restauratie werd in het westportaal ook het roosvenster geïnstalleerd op de plaats waar vroeger een spitsboogvenster zat.

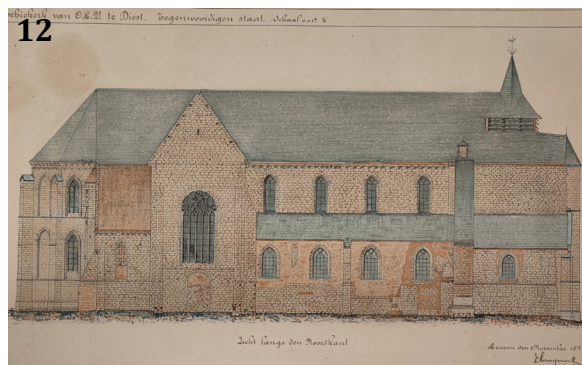
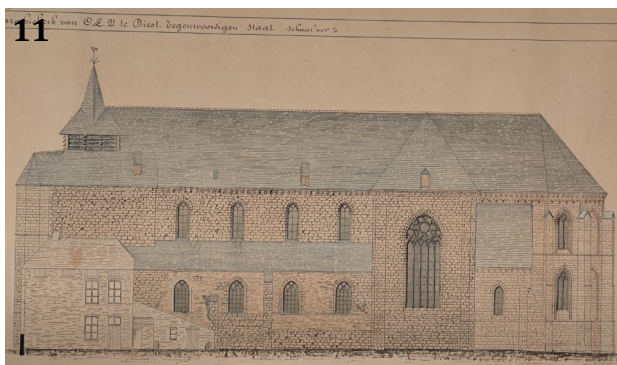
Afbeelding 8. Plannen van de restauratie van de voorgevel van de O.L.V.-kerk onder Langerock. Plan voorgelegd op 19 augustus 1893. Bron: Stadsarchief Diest.

Drie maanden later, in november 1893, was de actuele staat van de gevels van het kerkgebouw als volgt:

Afbeelding 9. Staat van de westgevel op 4 november 1893. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 10. Staat van de oostgevel op 4 november 1893. Bron: Stadsarchief Diest.

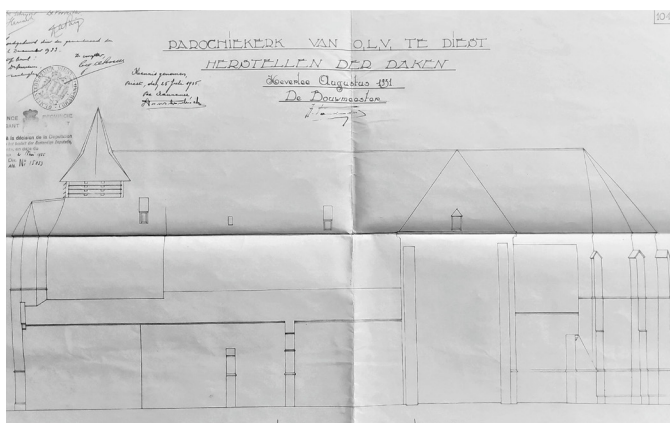
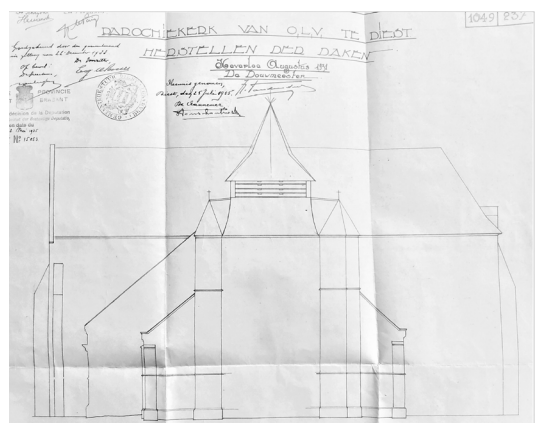
Afbeelding 11. Staat van de zuidgevel op 4 november 1893. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 12. Staat van de noordgevel op 4 november 1893. Bron: Stadsarchief Diest.

Enkele jaren later vonden er opnieuw werken plaats onder begeleiding van architect Langerock: er is toen in 1903 een uitwendige herstelling van de kruisbeuk-noord, magazijnen en schatkamer gebeurd. In 1907 is er een gasaansluiting gelegd in de kerk.

Lode Renier, die als architect werd aangesteld bij een latere restauratiecampagne in de jaren 1970, bekritiseerde de restauratie onder Langerock die volgens hem niet in de oorspronkelijke stijl was uitgevoerd: "Aan de absis werd zelfs nog een deel van de traptoren en een bewerkte balustrade toegevoegd." Ook was er door Van Langerock aanvankelijk een nieuwe westertoren voorzien. (Renier, 1974, pp. 39-41)

In 1925 heeft de kerkraad het dak van de O.L.V.-kerk op eigen kosten laten herstellen en in de periode 1932-1936 zijn er dan dakwerken uitgevoerd aan de O.L.V.-kerk. Toch blijft het dak voor problemen zorgen. Een brief van het kerkbestuur uit 1955 wijst op schade aan een zinken dak boven de sacristie. Uit een rapport in 1965 bleek dat de daken in goede staat waren, maar toch regende het binnen in de kerk ter hoogte van de zijbeuken, als gevolg van de conceptie van enkele goten en trechters die samenkwamen, en het ontbreken van dakvensters.

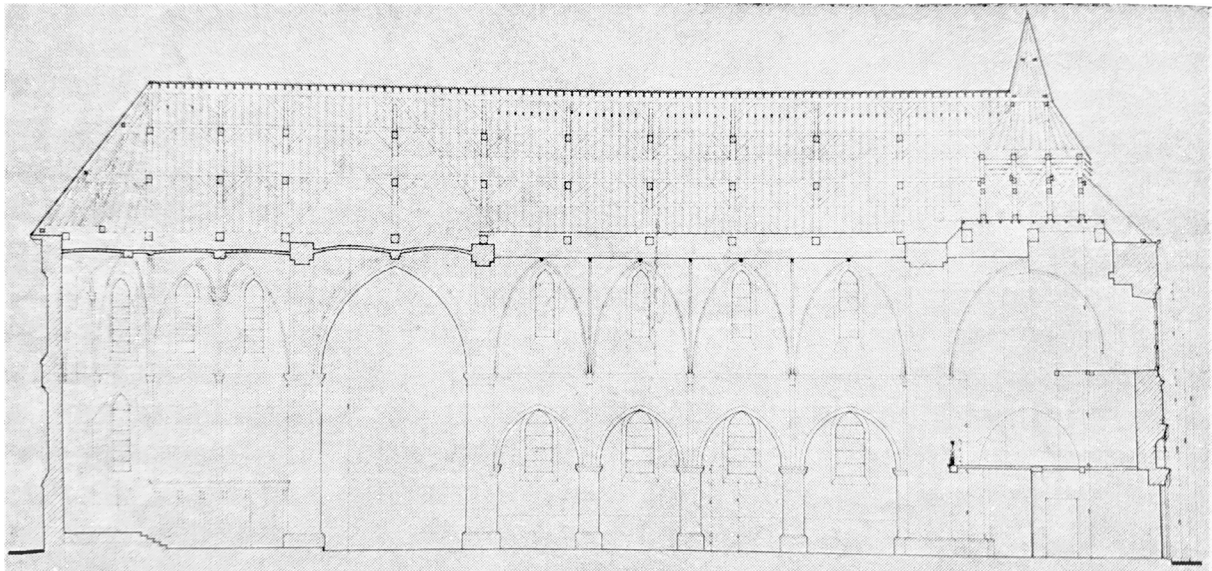

Afbeelding 13. Herstellingen aan de daken van de O.L.V.-kerk, 1931. Stadsarchief Diest, dossier nr. 119.

Er was sprake van vernieuwing van de leien op de torenspits en de zinken afvoerbuizen en trechters. In het tochtportaal aan de voorkant haperde het hang- en sluitwerk.

In 1973 werden al enkele dringende restauraties uitgevoerd aan gebarsten en gebroken ruiten en aan de daken, mede dankzij fondsen ingezameld door de opgerichte vzw "Stoelencomité". (Onbekend Diest, 1974, p. 5 en Van de Ven, 1974, pp. 33-17)

Onder architect Lode Renier vond in de jaren '70 opnieuw een grote restauratie plaats. Aanvankelijk waren de restauratiewerken uitgetekend door architect Charles Rimanque, maar na zijn overlijden werden de werken opgevolgd door Renier. Een restauratiedossier uit 1975 in het stadsarchief vermeldt allerhande werken: ontmantelen en heropbouwen van het ingangsheel aan de westgevel met vernieuwing van de dorpel, verwijderen van allerlei beplanting, vochtwering, afnemen van bliksemafleider, allerlei vernieuwingen aan metselwerk en natuurstenen elementen, heel wat nieuw glas-in-lood, herstellen van de dakbedekking en bebording, hernieuwen van 9 dakvensters, vernieuwen van hanggoten en afvoerbuizen, vernieuwing beplanking van een galmgat, vernieuwen van draaitrappen van de kerk naar de toren en van de berging naar het plat dak, herbepresteren van muren, gewelven en bogen, ook houten draagribben en houten lattenplafonds nagekeken, loopbruggen en trappen werden vernieuwd, en heel wat houten vloeren in de sacristie, berging, oksaal, klokkentoren, orgelherstelling, schilderwerken en uitbreiding van de centrale verwarming,

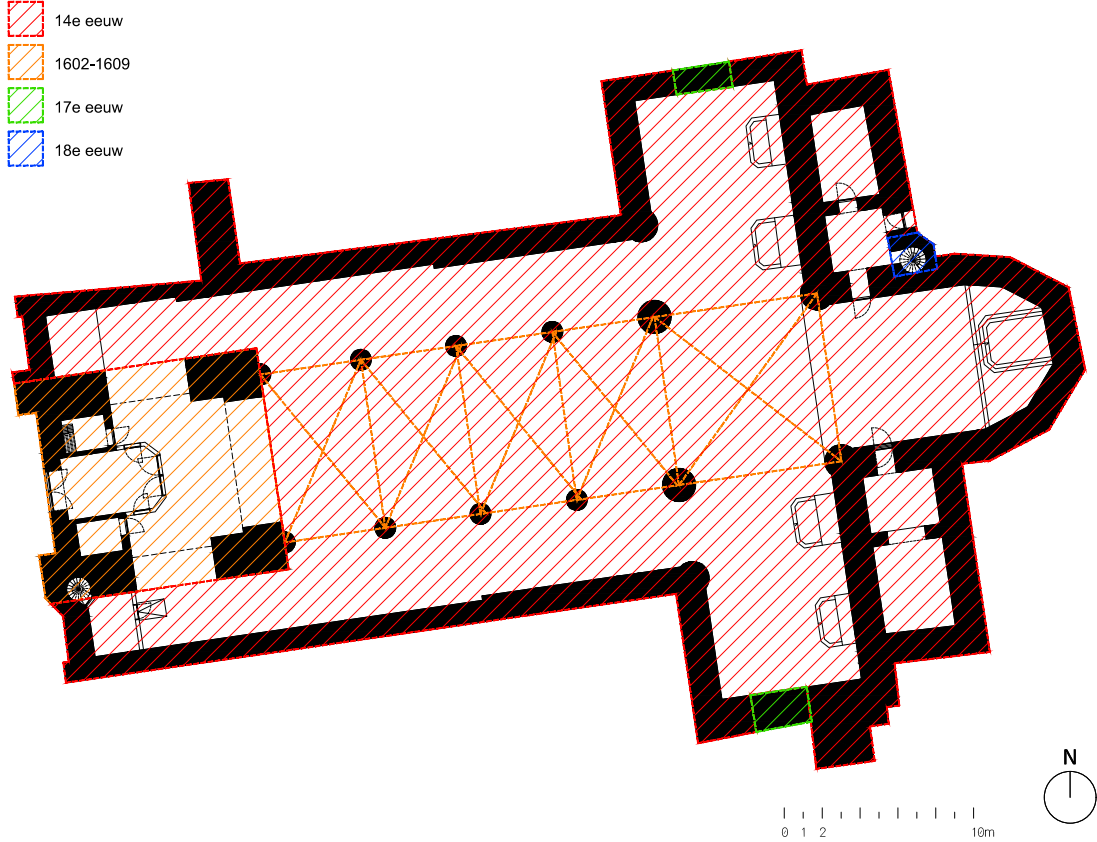

Afbeelding 14. Doorsnede van de O.L.V.-kerk. Plan van L. Renier, jaren 1970. Bron: Van de Ven, 1974, p. 38.

In 1978 zijn er aan de kerk hoogdringende werken ter vrijwaring van grotere schade uitgevoerd: herstelling en gedeeltelijke vernieuwing van de daken en goten, vooral langs de kant van jeugdclub Tijn, waar een paar gaten in de dakbedekking waren, uitvoeren van schilderwerken aan het interieur en vernieuwing van de elektriciteitsleidingen.

In 1987 werden extra werken uitgevoerd aan het dak van de toren, met o.a. een nieuwe torenhaan en een vernieuwing van de bliksemafleiding. Door een storm waren heel wat leien aan de kant van de Begijnenstraat beschadigd wat tot nieuwe herstellingen noopte.

Onderstaande plattegrond toont schematisch de verschillende bouwfases die de kerk sinds haar ontstaan heeft gekend.

Afbeelding 15. Overzichtskaat met de verschillende bouwfases van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

5.2.1.2 Aankleding van de kerk

Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouwekerk is, doorheen de eeuwen, geregeld van uitzicht veranderd (Huon, 1974, pp. 13-27). De O.L.V.-kerk werd aanvankelijk beschouwd als het armere, jongere zusje van de Sint-Sulpitiuskerk. De bijnaam was lange tijd "O.L.V. ter Berderen", omdat enkel het koor overwelfd was en boven het schip slechts houten planken ("berderen") te zien waren.

Een exhaustieve opsomming van de permutaties van het interieur zou te veel tijd vergen, maar momenteel zijn de belangrijkste onderdelen van de aankleding de barokke portiekaltaren, enkele 17de en 18de-eeuwse schilderijen, een koperen renaissance-dooptont uit de eerste helft van de 16de eeuw, een neogotische preekstoel uit 1870 en een orgelkast die dateert van 1828.

In het eerste kwart van de 17de eeuw is heel wat van het interieur vernieuwd. Daarvan resteert vandaag niets meer. Bepaalde elementen zijn doorheen de eeuwen echter zelden gewijzigd, zoals de aanwezigheid van een O.L.V.-beeld in een nis boven het portaal of het witten van de binnenmuren (beiden al geattesteerd in 1612). Eén van de oudste delen van de kerk is een geelkoperen **dooptont** die dateert van 1530 en stamt uit de periode van de overgang van de laatgotische naar de renaissanceperiode. Het is een tweedehands exemplaar, in 1630 gekocht van de landdeken van Scherpenheuvel.

De **biechtstoelen** uit de noorderkruisbeuk dateren van de 18de eeuw en zijn afkomstig uit de minderbroederskerk (een met Sint-Antonius, de andere met het wapen van F. de Paramo, de laatste drossaard van Diest). Een oudere biechtstoel uit 1694 staat ingebouwd in de zuidelijke zijbeuk. Het **orgel** met zeldzaam neoclassicistisch front werd voltooid in 1828, het orgelwerk werd vervaardigd door Jean-Joseph de la Haye, uit een bekend geslacht van orgelbouwers. Eind 19de of begin 20ste eeuw werd dit orgel door een onbekende bouwer getransformeerd waarbij er 20 registers aan toegevoegd zijn. De communiebank in Lodewijk XIV-stijl dateert uit de 18de eeuw.

Afbeelding 16. Postkaart van het interieur van de O.L.V.-kerk in 1893. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 17. Postkaart van het interieur van de O.L.V.-kerk, s.d. Bron: Stadsarchief Diest.

In 1481 stonden in de kerk nog negen **altaren**. Momenteel zijn het er zes: het hoofdaltaar, vier altaren in de zijbeuken, en een klein miniatuuraltaar gewijd aan enkele pestheiligen. De altaren uit het midden van de 18de eeuw werden aangekocht met de hulp van giften en een loterij.

- Het barokke hoofdaltaar dateert uit de tweede helft van de 18de eeuw, met taferelen uit het Oude en Nieuwe Testament. Er werkten heel wat verschillende ambachtslui aan mee: van architect en meester-schilder J. Van Campen (model), Diestse schilder Jacobus de Craen (vergulde lettering), Antwerpse beeldsnijder Franciscus Somers (beeldhouwwerk), tot Marcus Van de Plas uit Diest (schrijnwerk).

- Het rechterzijaltaar is momenteel gewijd aan de H. Norbertus (voorheen aan Sint-Jozef en de H. Drievuldigheid en nadien aan de H. Antonius). Dat herinnert aan het feit dat de witheren uit de abdij van Tongerlo de parochie bedienden tot het einde van het Ancien Régime. Het barokke beeld van Sint-Antonius met monstrans, kind Jezus en ezel dat op het altaar stond, staat nu op een console in de noordelijke zijbeuk. Op het deurtje van het tabernakel staat het verhaal van Samson en de leeuw met bijenzwerm, een symbool voor de H. Eucharistie.

- Het linkerzijaltaar is momenteel het Sint-Jozefsaltaar (1750), dat vroeger gewijd was aan de H. Norbertus.

- Het H. Kruisaltaar is een meubel in Lodewijk XV-stijl (1767) met een bas-reliëf van het Ware Kruis. Dit altaar hoorde bij de rederijkerskamer "De Christusogen", die er jaarlijks het feest van de Kruisvinding vierden.

- Het altaar van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën (1758) herinnert aan een specifieke devotie en is een schenking van het gelijknamig broederschap. Abt Theodoor Verbraecken van Tongerlo liet in het straatbeeld van Diest rondom de kerk zeven kapelletjes oprichten in 1634 - die zijn goed te zien op de Ferrariskaart uit 1777. Eentje daarvan is nog bewaard in de Grauwzustersstraat.

- Een zesde, klein altaartje is een reliekkastje van pestheiligen, een laat-renaissance 17de-eeuws miniatuuraltaartje met relieken van pestheiligen als Sint-Christoffel, Sint-Adriaan, Sint-Sebastiaan, O.L.V., Sint-Rochus, Sint-Antonius Abt en Johannes de Doper, aangevuld met vermoedelijk de pestheiligen Eligius en Hubertus.

De **glasramen** in de kruisbeuk en het koor zijn vervaardigd door de Antwerpse glazeniersfamilie Stalins-Janssens. In het noordelijke kruisbeukvenster zien we de Zeven Smarten van O.L.V. (1898) in het zuidelijke de dogmaverklaring van de Onbevleete Ontvangenis. In de zijbeuk zitten modernere vensters van F. Crickx uit ca. 1940. In de briefwisseling in het stadsarchief is er ook sprake van de plaatsing van een nieuw kunstglasraam van de Ten Hemelopvoering van Maria in 1960-1961, dat het laatste zou zijn in een reeks van 8 glasramen.

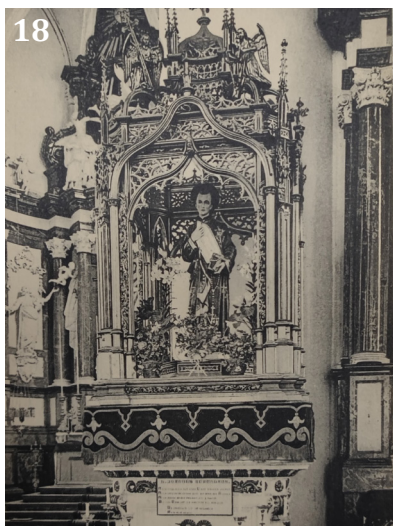
Het **koorgestoelte** dateert van het tweede kwart van de 19de eeuw en kwam er na de instorting van de pilaar die het vorige gestoelte vernietigde. Een nieuwe **communiebank** liet op zich wachten tot 1878, vervaardigd door beeldhouwer Duwaerts uit Diest. De **preekstoel** is een neogotisch exemplaar met ranke kap van de gebroeders Goyens uit 1870 dat dat jaar bekroond werd op een tentoonstelling voor religieuze kunst in Rome. Ze lijkt wat op een gotische sacramentstoren.

De **grot** dateert van 1877 en is het werk van de Diestse pottenbakkers Henri en Jozef De Koninck.

In 1964 was er een bestek opgemaakt voor de restauratie van het orgel. Er was ook sprake van in 1965 om de Lourdesgrot te verwijderen. De kerkfabriek overwoog in 1965 het leggen van een ondergrondse verwarming met warme lucht. Vernieuwen van de elektrische installatie werd omwille van brandgevaar ook sterk aangeraden. De muren waren bepleisterd en geschilderd.

In de middenbeuk achteraan hangt een **schilderij** van *Sint-Rochus*, mogelijk van de Leuvense schilder Antoon Clevenbergh (1755-1810) en vermoedelijk afkomstig van een verdwenen Sint-Rochusaltaar, of van een Sint-Rochuskapelletje dat vroeger in de buurt van de kerk stond. In de noordelijke zijbeuk hangt een schilderij van Onze-Lieve-Vrouw (1725), een klein schilderij op koper in een monumentaal kader. Het is aan de kerk geschonken door minderbroeder Frans Hendrix uit Diest en is een kopie van een schilderijtje in de Zilveren Kapel in de franciscanerkerk van Innsbruck, dat wordt toegeschreven aan de evangelist Lucas.

In de zuidelijke zijbeuk hangt een groot doek, *Verzoening tussen Jakob en Esau* (1750), dat soms wordt toegeschreven aan P. Verhaghen. In de noordelijke kruisbeuk hangt een *Visitatie* uit 1750. In de sacristie hangt ook nog een aantal schilderijen: portretten van priesters, *De dood van Ananias* en een *Brooduitdeling aan de armen* (1763) dat eertijds boven het offerblok voor de armen hing. Hiernaast ook nog enkele taferelen uit het lijden van Christus, waaronder twee kopieën van Rubens *Kruisafneming* en *Ecco Homo*.

18

19

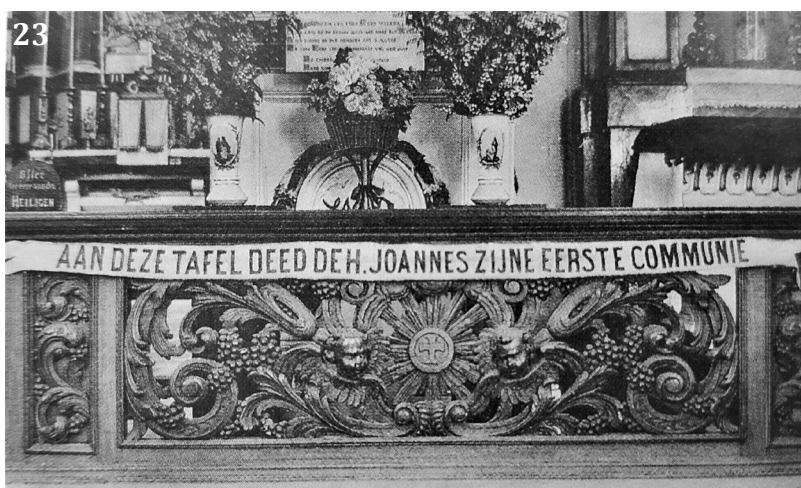
20

21

22

23

Afbeelding 18. Postkaart van de troon van Sint-Jan Berchmans. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 19. Zestiende-eeuwse doopvont op historische foto uit 1943(© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché B043003) en vandaag.

Afbeelding 20. Sluitsteen van een van de gewelven. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 21. Het vroegere Sint-Jozefsaltaar met het standbeeld van de H. Norbertus als bekroning, 1943. [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché B042976].

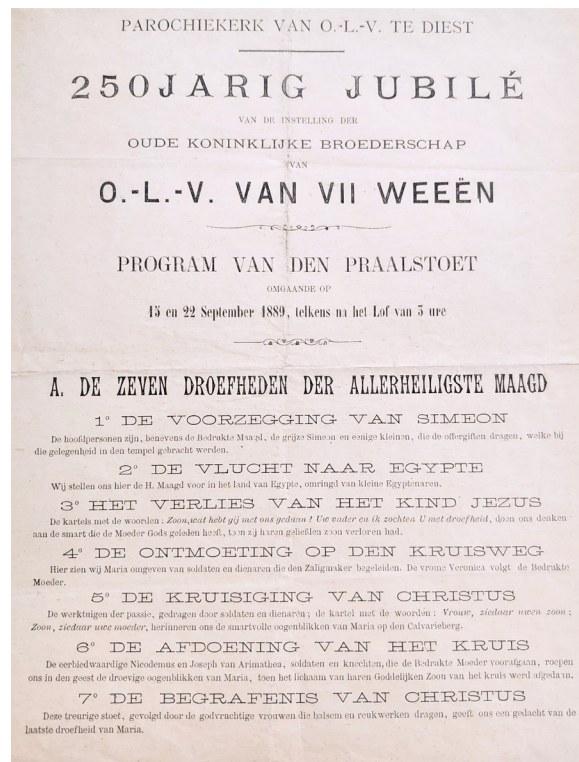
Afbeelding 22. Altaar van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën, 1942. [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché B042977].

Afbeelding 23. Communiebank waar de H. Jan Berchmans zijn eerste communie deed. Huon, *Kroniek van de Onze-Lieve-Vrouwparochie*, s.p.

5.2.1.3 Devotie

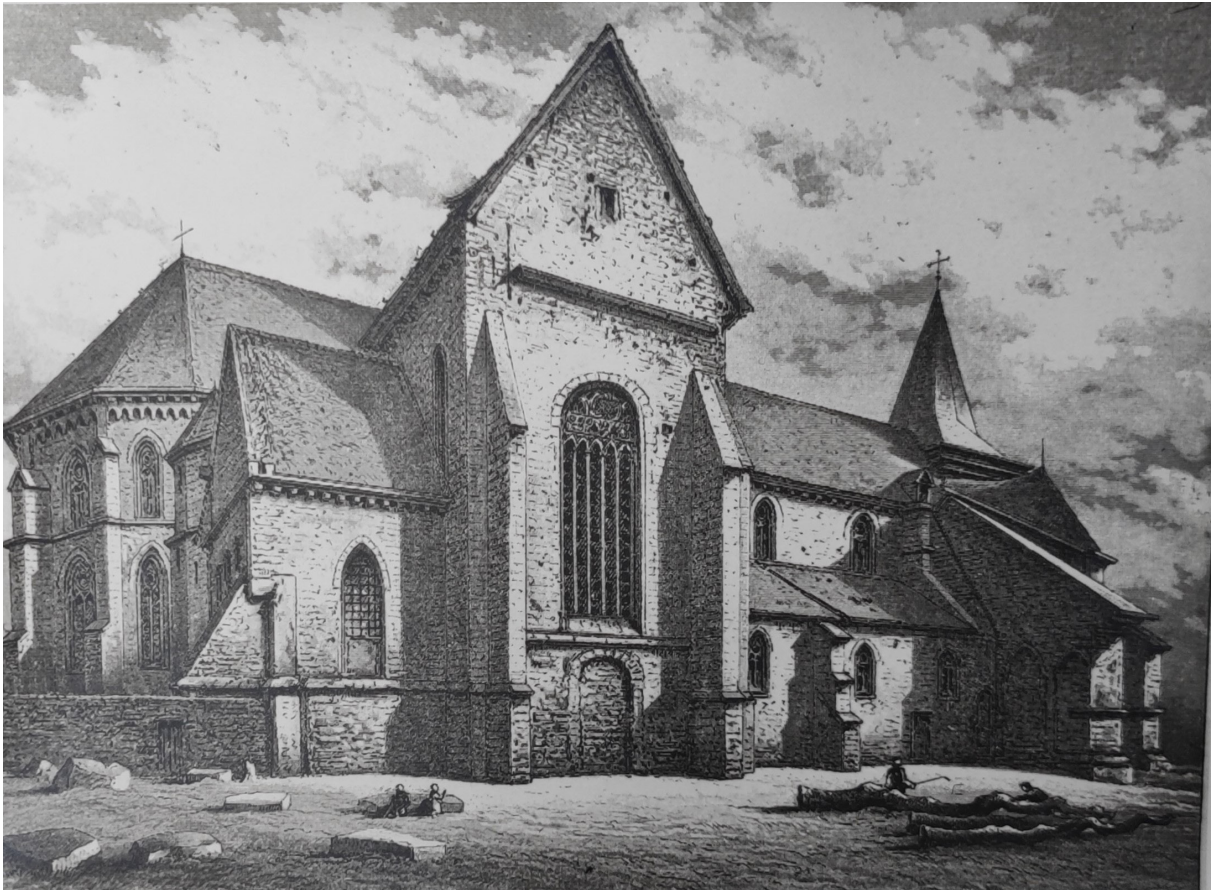
Doorheen de eeuwen was vooral de devotie t.a.v. de H. Maagd belangrijk voor de kerk, met een bovenlokale aantrekkingskracht. Een broederschap van Onze-Lieve-Vrouw-der-Zeven-Weeën werd al opgericht in 1637 en hernieuwd in 1857. In 1889 werd nog het 250-jarig jubileum gevierd.

De kerk heeft vandaag een aantrekkingskracht voor de gelovigen door de devotie voor de H. Rita van Cascia en de H. Antonius. Bij het standbeeld van de H. Rita ligt een verzameling van ex voto's en bedankingen van gelovigen voor afgesmeekte gunsten.

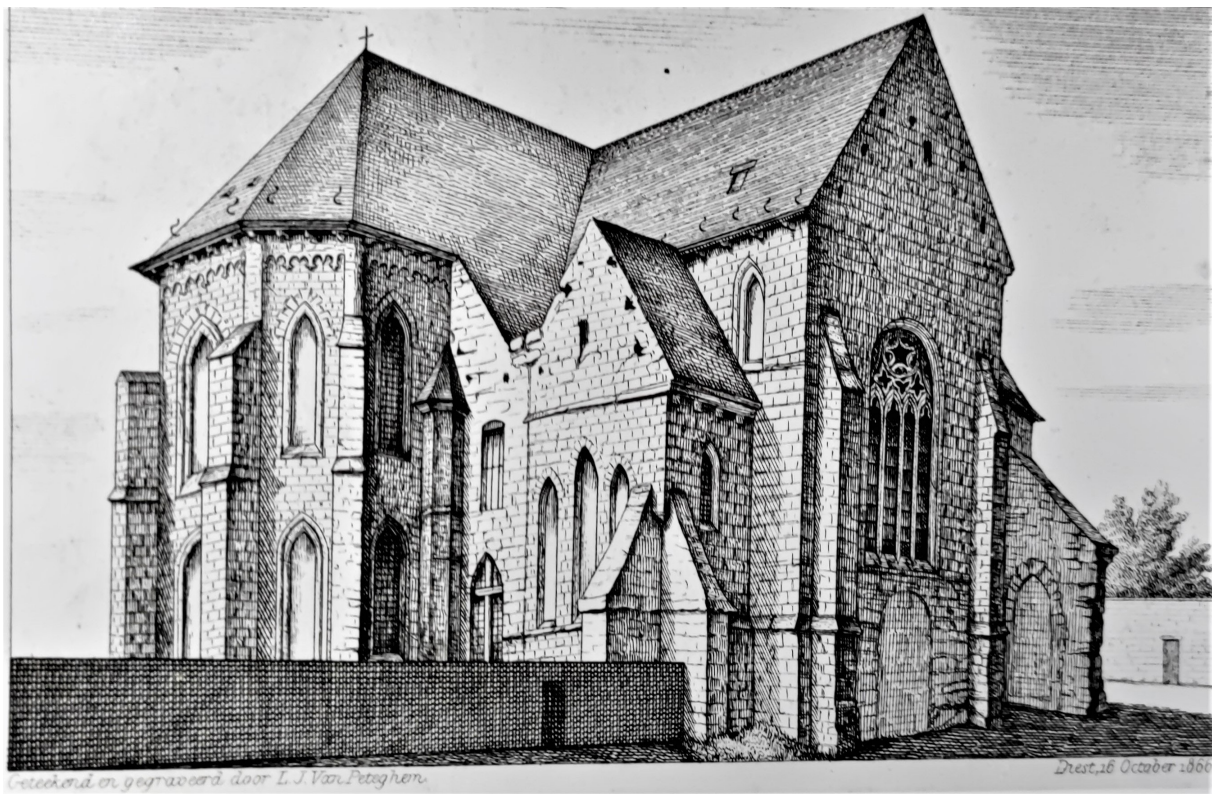

Afbeelding 24. Drukwerk van de broederschap van O.L.V. van Zeven Weeën. Bron: Stadsarchief Diest.

5.2.1.4 Iconografisch overzicht

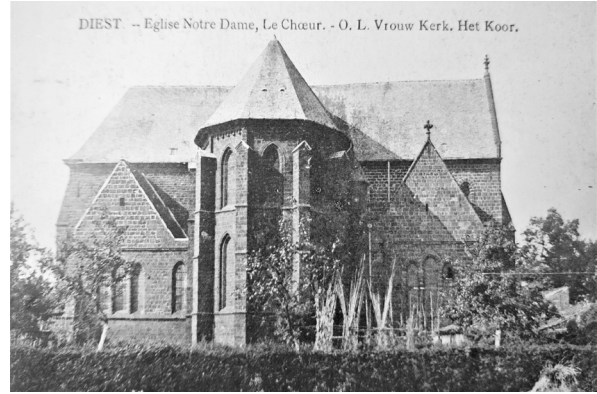
Afbeelding 25. Tekening van de noordgevel van de O.L.V.-kerk, s.d. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 26. Tekening van de O.L.V.-kerk vanuit noordoostelijke hoek. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 27. Postkaart "Diest Eglise Notre-Dame - O.L.V. Kerk", s.d. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 28. Postkaart met een afbeelding van het koor van de O.L.V.-kerk. Bron: *Diest vroeger en nu*, p. 116.

Afbeelding 29. (Rechts): Postkaart "O.L.V. Kerk alwaar de J. Johannes Berchmans zyne eerste H. Communie gedaan heeft", s.d. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 30. Foto van de voorgevel van de O.L.V.-kerk. Bron: *Diest vroeger en nu*, p. 116.

Afbeelding 31. Postkaart "2. Diest. O.L.V. Kerk (13e eeuw)", s.d. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 32. Foto van de parkeergelegenheid ten noorden van de O.L.V.-kerk (Begijnenstraat), s.d. Bron: Stadsarchief Diest.

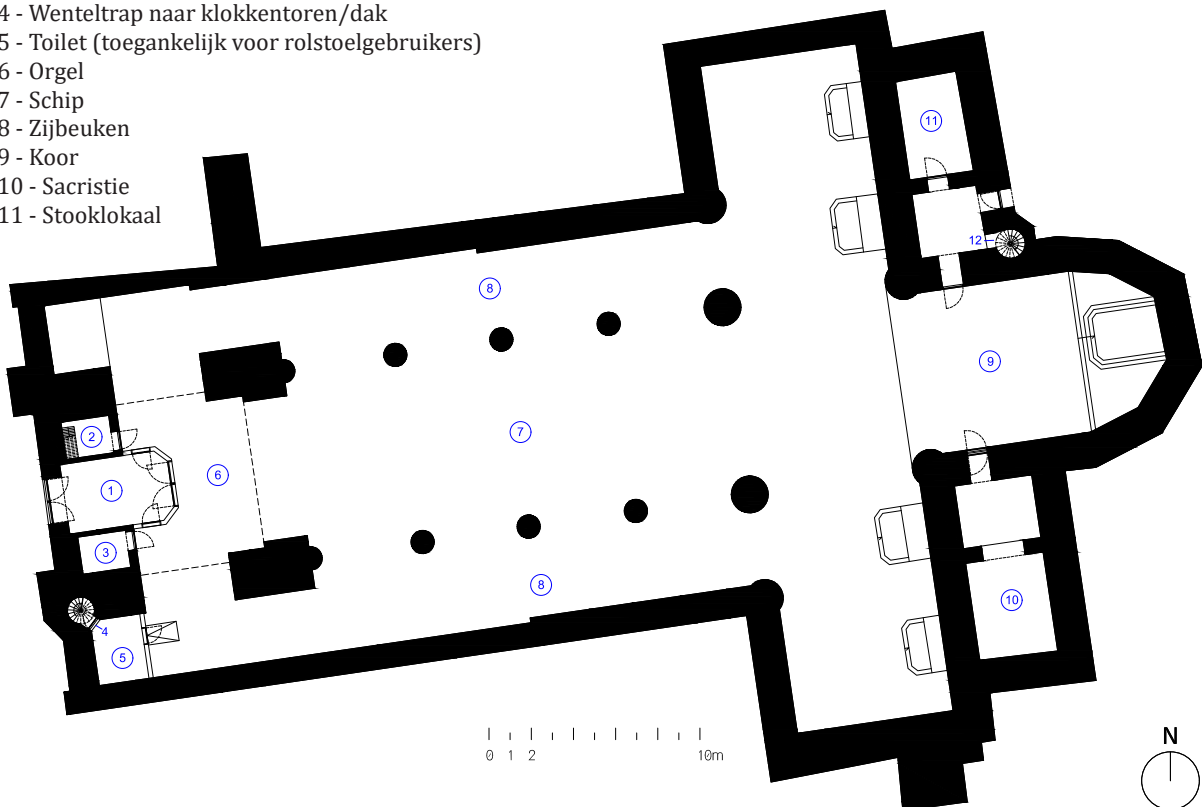

Afbeelding 33. Panoramische foto van de O.L.V.-kerk, genomen op de hoek van de Begijnenstraat en de Bruidsstraat. Fotograaf: Studio Dann. Bron: Stadsarchief Diest.

5.2.2 Beschrijving van het gebouw

De Onze-Lieve-Vrouwekerk in Diest is een driebeukige kerk, met een uitspringend transept, koor en een (restant van) een ingebouwde toren. Het koor wordt geflankeerd door twee rechthoekige aanbouwen: een stooklokaal in het noorden en een sacristie in het zuiden. In de hoek tussen het koor en het stooklokaal zit een traptorentje. Achteraan op het schip rest nog een klein gedeelte van een toren, waarvan voornamelijk nog de ingesnoerde naaldspits resteert. In de westgevel zijn er links en rechts van het portaal eveneens twee aanbouwen, met daarin een paar bergingen en een toilet. Aan de noordgevel bevindt zich rechts, ter hoogte van de voormalige toren, een brede steunbeer met bovenaan vermoedelijk een luchtboog. Bepaalde auteurs stellen dat er zich eertijds, tussen het noordelijk transept en die steunbeer, mogelijk een derde zijbeuk bevond - wat afgaand op de bouwsporen mogelijk is. Ook elders zijn meerdere (al dan niet brede) steunberen opgericht, zoals twee brede steunbeuren langs het hoofdportaal, smallere hoeksteunberen aan de transepten, enkele aan de zijbeuken (ook enkele verwijderd), en aan elke hoek van de apsis.

- 1 - Inkom
- 2 - Berging met trapje
- 3 - Berging
- 4 - Wenteltrap naar klokkentoren/dak
- 5 - Toilet (toegankelijk voor rolstoelgebruikers)
- 6 - Orgel
- 7 - Schip
- 8 - Zijbeuken
- 9 - Koor
- 10 - Sacristie
- 11 - Stooklokaal

Afbeelding 34. Huidig grondplan van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

Het metselwerk bestaat uit ijzerzandsteen uit de Demerstreek en op sommige plekken witte zandsteen. Op verschillende plaatsen zijn herstellingen met baksteen gebeurd. Rondom het gebouw is een waterlijst aangebracht met in de westgevel duivenwering op. In die westgevel is ook een arduinen plint voorzien. Op de steunberen ligt ofwel een vlakke deksteen ofwel loopt het baksteenmetselwerk door tot in de gevel. Aan de apsis zijn op de steunberen ezelsruggen in deksteen vervaardigd. Bovenaan de apsis zijn Lombardisch getinte boogfriezen aangebracht. Er zitten spitsboogvormige vensters met glas-in-lood in het transept, de zijbeuken en het schip, en een roosvenster in de westgevel boven het portaal. De twee vensters in het transept bestaan

elk uit vijf lancetvensters gevat in een natuurstenen omlijsting met maaswerk bovenaan. Het zandstenen roosvenster in de westgevel bevat eveneens maaswerk, glas-in-lood en centraal een uurwerk. Voor alle vensters in de noordgevel zijn voorzetrampen geplaatst. In de westgevel zit onder het roosvenster een arduinen barokportaal op imposten (gedateerd 1777) met bovenaan een nis waarin een beeldje van Onze-Lieve-Vrouw met Kind staat.

Qua bedaking liggen er zadeldaken op het transept; lessenaarsdaken op de zijbeuken en de ruimtes die het portaal flankeren, een zadeldak op de middenbeuk, en een ingesnoerde naaldspits op de voormalige toren. Alle daken zijn bedekt met leien.

Vanuit het straatbeeld is enkel de noord- en westgevel zichtbaar. De oostgevel met koor en zuidgevel liggen ingesloten tussen jeugdhuis Tijn in het noordoosten met een hekken tussen het noordtransept en het jeugdhuis; en de huizenrij van de Bruidstraat / Zeven Weeënstraat in het zuiden.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk bestaat binnenin uit een portaal met aan weerszijden een bordeau geschilderde houten lambrisering van ongeveer 1 meter hoog die overgaat in een houten - eveneens bordeau geschilderd - kassement, waarin aan weerszijden een houten deur zit die toegang geeft tot het schip. In dat kassement zit centraal, recht tegenover de hoofdingang, een dubbele houten rondboogdeur in een bordeaux geschilderde houten omkasting. Boven het schip bevindt zich een ver uitstekend ruim oksaal met balustrade en zeer groot en hoog orgel. Onmiddellijk links van het portaal, nog steeds onder het oksaal, bekeken vanuit het schip, bevindt zich een toegang tot de trap en het oksaal. Uiterst links van het portaal en het oksaal, is een ruimte gemaakt in hout, waarin zich een toilet bevindt. Onmiddellijk rechts van het portaal, nog onder het oksaal, zit een toegangsdeur tot een berging. Uiterst rechts is een open ruimte waarin een processietroonhemel staat. In het schip worden de middenbeuk en zijbeuken van elkaar gescheiden door spitsboogarcades op zuilen. Boven schip, koor, zijbeuken en transept hoge kruisribgewelven met slotstenen, die enkele taferelen afbeelden: "De Boodschap aan Maria", drie wapenschilden van de heer van Diest, zijn echtgenote en zijn moeder uit het midden van de 14de eeuw, "Het Laatste Oordeel", "De Kroning van Maria", een "Christusfiguur", een wapenkundig document van Petrus IV, koning van Aragon, en de "Dooop van Christus". In de zijbeuken rusten de kruisribben soms op pilaren, terwijl anderen eindigen op een console.

Qua afwerkingslagen is de kerk gepleisterd en wit geschilderd. Langs de volledige zijbeuken, westgevel en (gedeeltes) van de kruisbeuk zijn zwarte marmeren platen van ca. 1 meter hoog aangebracht. In de middenbeuk ligt een natuurstenen vloer in zwarte, grijze en witte tegels, gelegd in een bijzonder patroon. In de beide zijbeuken liggen de tegels in een dambordpatroon.

In het koor rode marmeren tegels afgeboord met zwarte langwerpige en witte vierkante tegels. In de aanbouwen van het koor liggen tegenvloeren in verschillende patronen. In de sacristie is een houten vloer gelegd.

De kerk wordt verlicht door verschillende glas-in-loodramen, zoals in de noordelijke kruisbeuk een raam met Zeven Smarten van O.L.V. en in de zuidelijke kruisbeuk de dogmaverklaring van de Onbevleete Ontvangenis. In de zijbeuk zitten modernere vensters met figuratieve voorstellingen.

Centraal in de apsis bevindt zich op een marmeren podium van vijf steeds kleiner wordende treden, een barok hoogaltaar met taferelen uit het Oude en Nieuwe Testament. Aan weerszijden van het koor staat een koorgestoelte met een ingewerkte doorgang naar enerzijds de sacristie en anderzijds het stooklokaal en een ruimte die uitgaat op een stukje buitenruimte. Tussen het

koor en het transept staat aan weerszijden nog een deel van de communiebank. In het transept bevindt zich aan weerszijden, in dezelfde opstelling, telkens twee portiekaltaren. In de noordelijke kruisbeuk staat een Sint-Jozefsaltaar met kind; met links daarvan een houten altaar van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën. In de zuidelijke kruisbeuk staat een zijaltaar gewijd aan de H. Norbertus met rechts daarvan houten H. Kruisaltaar met een bas-reliëf van het Ware Kruis. In de zuidelijke kruisbeuk is een Lourdesgrot gebouwd en in de noordelijke kruisbeuk staat een doopvont. Verder is nog een kleiner miniatuuraltaartje bevestigd aan de muur van de noordelijke zijbeuk, meerbepaald een reliekkastje van pestheiligen als Sint-Christoffel, Sint-Adriaan, Sint-Sebastiaan, O.L.V., Sint-Rochus, Sint-Antonius Abt en Johannes de Doper, aangevuld met vermoedelijk de pestheiligen Eligius en Hubertus.

Tussen de middenbeuk en de noordelijke zijbeuk staat een neogotische preekstoel in gesculpteerd eikenhout. De preekstoel heeft een ranke kap die lijkt op een gotische sacramentstoren. Rondom bevindt zich een zwart geschilderde smeedijzeren borstwering. Ter hoogte van die preekstoel bevindt zich in die zijbeuk een biechtstoel en iets verder nog een tweede biechtstoel. Aan de overkant, in de zuidelijke zijbeuk is een biechtstoel ingewerkt in de muur.

In de zijbeuken zijn langs weerszijden kandelaars met kaarsen bevestigd in de muur. Ook is er een kruisweg bevestigd bestaand uit een plaasteren voorstelling op houten cassettes met bovenaan telkens een houten kruisje met daarop het nummer van de statie. Een van de staties, zijnde V, is polychroom afgewerkt. Tussen de zijbeuken en het schip staan verschillende vaandels opgesteld op grote smeedijzeren houders. Naast de standbeelden die deel uitmaken van altaren en van de Lourdesgrot, telt de Onze-Lieve-Vrouwekerk ook veel 'losse' standbeelden. Zo staat er ondermeer in de zuidelijke zijbeuk een beeld van de Heilige Familie en een beeld van de H. Jan Berchmans. Links van het portaal staat een beeld van O.L.Vrouw van Lourdes en rechts ervan een beeld van H. Hart. Net onder het oksaal staat een beeld van de H. Rochus van Montpellier, en in de noordelijke zijbeuk een beeld van Antonius van Padua op een console en een beeld van de H. Rita in de noordelijke zijbeuk.

Ook zijn er meerdere schilderijen aanwezig in de kerk, waaronder een schilderij van *Sint-Rochus*, in de middenbeuk bij het portaal, een klein schilderij van Onze-Lieve-Vrouw in de noordelijke zijbeuk, en in de zuidelijke zijbeuk het schilderij *Verzoening tussen Jakob en Esau*. In de noordelijke kruisbeuk hangt een *Visitatie* en in de sacristie een aantal portretten van priesters, *De dood van Ananias* en een *Brooduitdeling aan de armen*. Hiernaast ook nog enkele taferelen uit het lijden van Christus.

Afbeelding 35. Zicht op het westportaal, de noordelijke zijbeuk, de brede steunbeer en noordelijke kruisbeuk.

Afbeelding 36. Zicht op de noordelijke kruisbeuk, het koor en stooklokaal. Op de voorgrond Jeugdhuis Tijl.

37

38

39

40

41

42

43

44

45

Afbeelding 37. Traptorentje in de hoek tussen het koor en het stooklokaal.

Afbeelding 38. Restant van de toren.

Afbeelding 39. Brede steunbeer met dichtgemetselde luchtboog bovenaan, aan de noordgevel.

Afbeelding 40. Apsis met steunberen en bovenaan Lombardisch getinte boogfriezen.

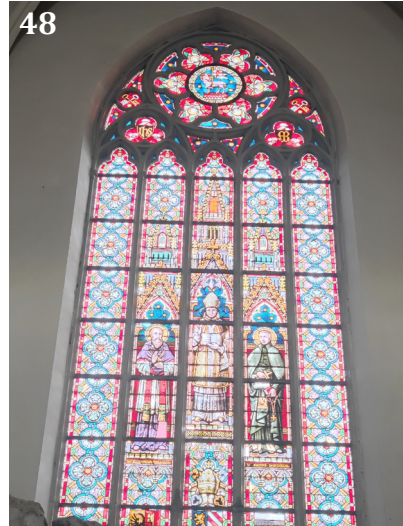
Afbeelding 41. Arduinen westportaal.

Afbeelding 42. Inkomportaal met toegang tot het schip.

Afbeelding 43. Oksaal met orgel.

Afbeelding 44. Toilet naast het portaal, tegen de zuidgevel

Afbeelding 45. Spitsboogarcades op zuilen tussen zijbeuken en middenbeuk, en kruisribgewelven.

- Afbeelding 46. Zwarte marmeren platen tegen de opgaande wanden, hier in de zuidelijke zijbeuk.
Afbeelding 47. Tegelvloeren in verschillende patronen.
Afbeelding 48. Spitsboograam in het transept met vijf lancetvensters en een maaswerk bovenaan.
Afbeelding 49. Hoogaltaar.
Afbeelding 50. Koorgestoelte met doorgang naar de sacristie.
Afbeelding 51. Stooklokaal.
Afbeelding 52. Communiebank.
Afbeelding 53. Houten portiekaltaar van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën.
Afbeelding 54. Lourdesgrot.

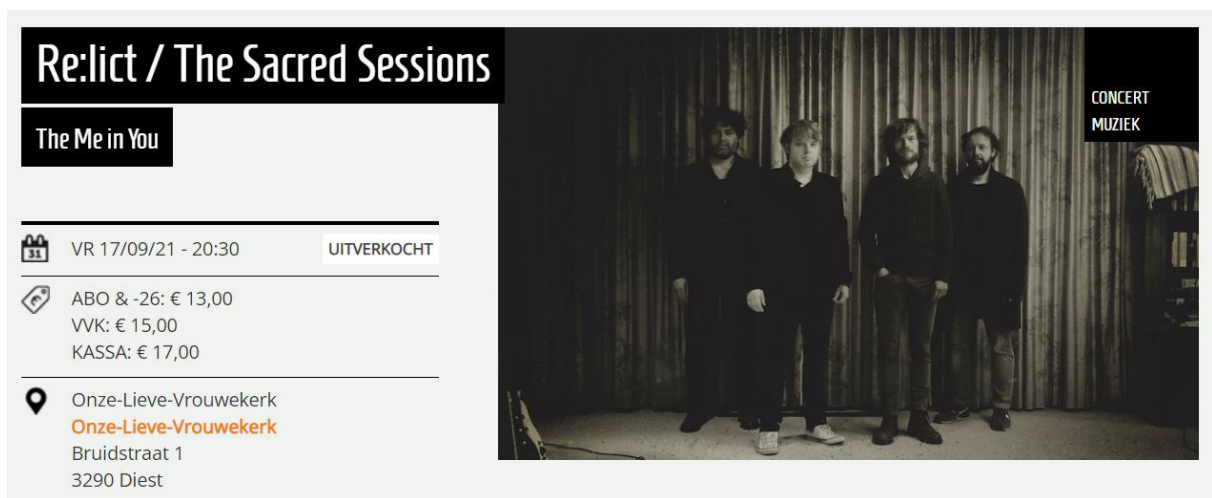
Afbeelding 55. Neogotische preekstoel.
Afbeelding 56. Biechtstoel ingewerkt in de zuidelijke zijbeuk.
Afbeelding 57. Standbeeld en schilderij van de H. Rochus van Montpellier.

5.2.3 Huidig gebruik van het gebouw

In de kerk vindt een wekelijkse misviering plaats op zaterdagavond. Sporadisch is er nog een doop of een begrafenisplechtigheid in de kerk, maar er worden de voorbije jaren geen vormsels of huwelijken meer gevierd.

De kerk is elke dag geopend van 8u30 tot 16u30 voor gelovigen, toeristen en toevallige passanten. In de omgeving van de kerk is een kleine hondenuitloop met hondentoilet aan noordelijke zijde.

Het gebouw wordt de voorbije jaren ook gebruikt voor evenementen, zoals de "Sacred Sessions"-concerten van het Re:lict-festival in Diest.

The image shows a digital interface for a concert listing. On the left, there is a text box with the following information: the event title 'Re:lict / The Sacred Sessions', the artist 'The Me in You', the date and time 'VR 17/09/21 - 20:30', and the status 'UITVERKOCHT'. Below this, ticket prices are listed: 'ABO & -26: € 13,00', 'VVK: € 15,00', and 'KASSA: € 17,00'. The location is given as 'Onze-Lieve-Vrouwekerk', 'Onze-Lieve-Vrouwekerk', 'Bruidstraat 1', '3290 Diest'. On the right, there is a photograph of four band members standing in a room with curtains. A small black box in the top right corner of the photo contains the text 'CONCERT MUZIEK'.

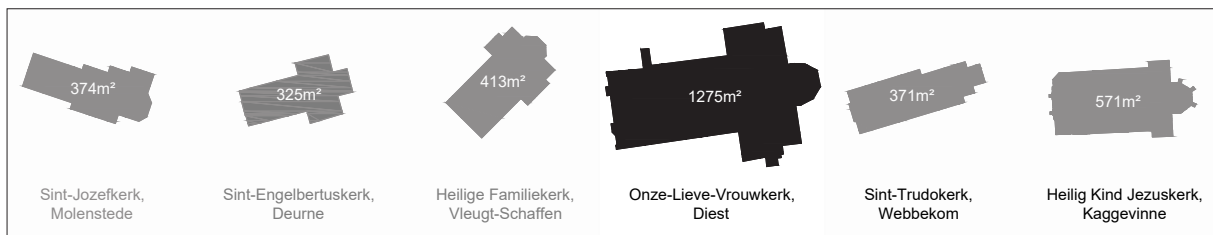
Afbeelding 58. Voorbeeld van een concert dat in 2021 plaatsvond in de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

5.2.4 Ruimtelijke analyse van het gebouw

5.2.4.1 Oppervlakte en afmetingen

De kerk is met een bruto footprint van 1.275 m² het grootste gebouw van de zes bestudeerde kerken.

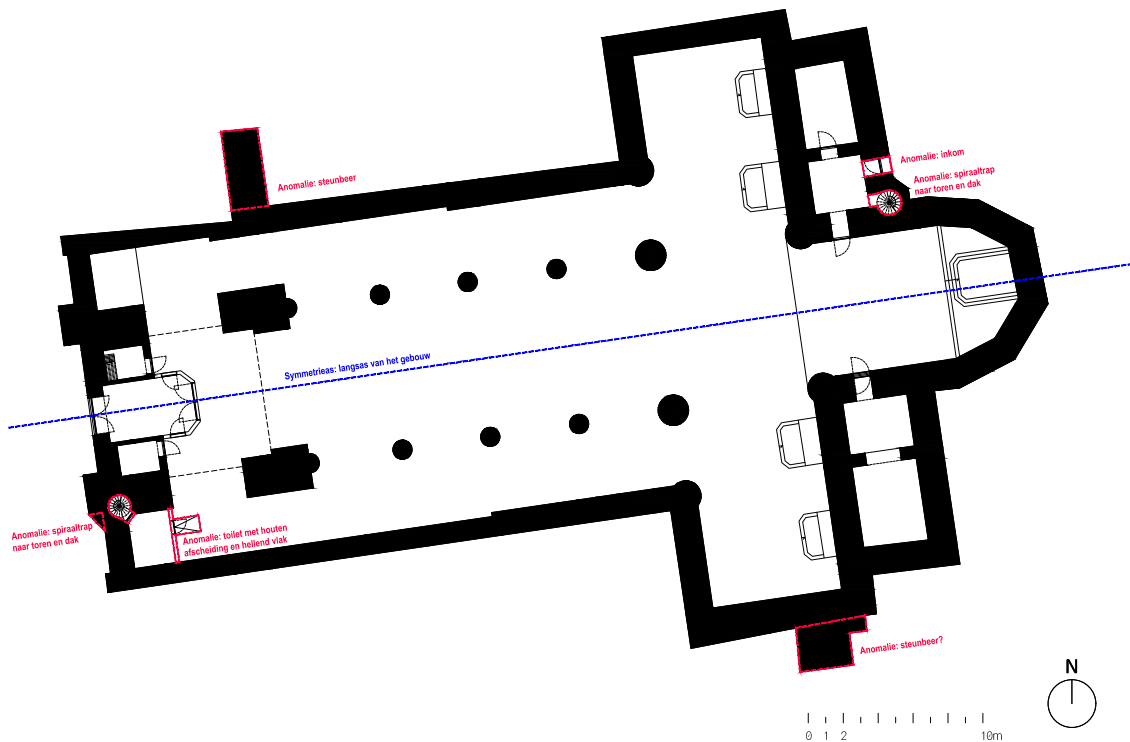
Het schip is een ruimte onder een kruisribgewelf van ca. 29 bij 7,5 meter (inclusief kruising van schip en dwarsbeuk.) De dwarsbeuk is ca. 32 bij 7,5 meter (inclusief kruising van dwarsbeuk en schip.) De vrije hoogte centraal onder het gewelf is 14 meter. De zijbeuken zijn ca. 29 bij 3,5 meter. De vrije hoogte centraal onder het kruisribgewelf is in de zijbeuken ongeveer 7,5 meter.

Afbeelding 59. Footprint van de Onze-Lieve-Vrouwekerk i.v.m. de vijf andere kerken.

5.2.4.2 Symmetrie en anomalieën

Het gebouw is grotendeels symmetrisch t.o.v. de langsas van het gebouw. De anomalieën in het interieur bevinden zich in de zuidwestelijke en noordoostelijke hoek van het gebouw: een traphal en diensttoegang tot de bergruimte ten noorden van het koor, en een naastgelegen trap die toegang geeft tot het dak. Het toilet, afgescheiden door een gedecoreerde houten scheidingswand in een voormalige kapel in het zuidwesten, met daarnaast de trap naar de klokkentoren. De volumes van de traphallen zijn ook zichtbaar in de gevel. Daarnaast is er aan de buitenzijde op elke langse gevel van de kerk een asymmetrisch ingeplante steunbeer.

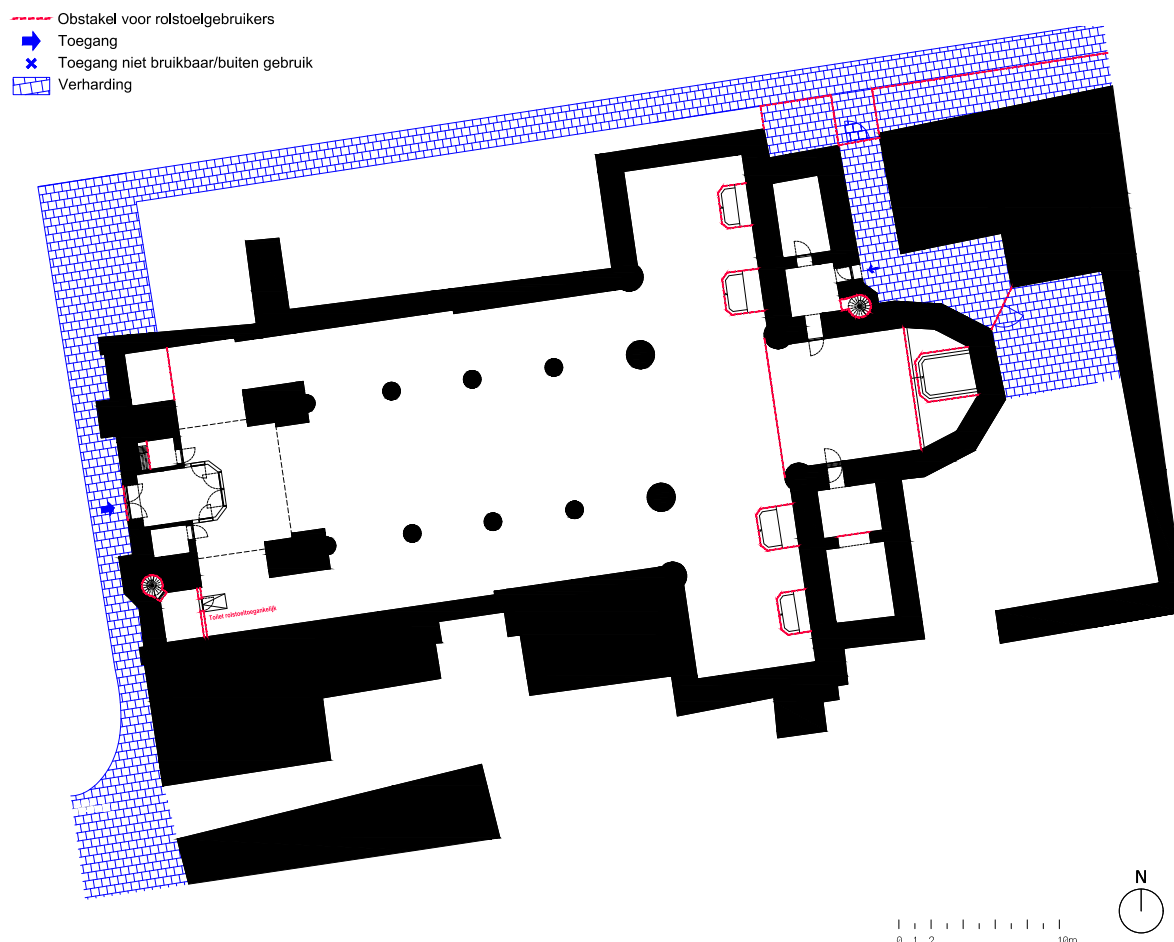
Afbeelding 60. Plattegrond met symmetrie en anomalieën van de O.L.V.-kerk.

5.2.4.3 Toegankelijkheid van het gebouw

De hoofdingang bevindt zich centraal in de westgevel. In de oostgevel is een toegang met het statuut van dienstingang. Deze is enkel toegankelijk via de voor het publiek afgesloten buitenruimte die ook deel uitmaakt van het naastgelegen Jeugdhuis Tijn.

Aan de hoofdingang is aanzienlijk niveauverschil (ca. 10 cm) ten opzichte van het voetpad waardoor deze toegang niet conform is aan de geldende normering voor rolstoeltoegankelijkheid. De achteringang is drempelloos, maar komt uit in het koor dat een trede hoger ligt ten opzichte van de rest van de kerk en is daardoor weinig bruikbaar als toegang voor rolstoelgebruikers. In de kerk is evenwel een rolstoeltoegankelijk toilet voorzien, met toegangshelling.

Het gebouw wordt volgens de basisnorm brandpreventie geclassificeerd als een laag gebouw. De twee uitgangen samen bieden een theoretisch nuttige breedte van 180 cm en laten op die manier toe dat er 180 personen tegelijk in het gebouw samenkomen conform deze norm. De beide (historische) buitendeuren openen tegen de vluchtrichting, in tegenstelling tot wat in de brandnorm voor zalen gevraagd wordt. Het stooklokaal is niet brandwerend gescheiden van de rest van het gebouw. Er is geen zichtbaar branddetectiesysteem of geautomatiseerd brandbestrijdingssysteem aanwezig en er werden geen brandblussers aangetroffen. Er is voor zover bekend geen evacuatieplan voor handen.

Afbeelding 61. Toegankelijkheidsplan van de O.L.V.-kerk.

5.2.5 Staat van het gebouw

Het natuursteenmetselwerk van de kerk is in slechte staat. Lokaal zijn er heel wat verweerde, uitgevallen of afgebroken zandstenen en toont zich een wijdverspreide begroeiing met mos, algen, onkruid en klimop. Onoordeelkundige herstellingen met onaangepaste bakstenen en voegmortel dragen bij tot de slechte staat, vooral van de steunberen waar ook verschillende dekstenen mankementen vertonen. Enkele zones van het metselwerk zijn daarom gevaarlijk voor gebruikers of voorbijgangers. Een plan voor de omgang met de onherroepelijke verdere verwerking van de ijzerzandsteen dient te worden opgesteld.

Enkele dakvlakken zijn vernieuwd maar op andere plaatsen zorgen uitschuivende leien voor waterinsijpeling. Extra ladderhaken zijn aangewezen. Lekkende en gescheurde dakgoten en kilgoten, waarvan sommige een foutief afschot hebben, zorgen voor wateroverlast die bijdraagt tot de degradatie van het natuursteenmetselwerk.

Een stabiliteitsonderzoek van de dakkap is aangewezen, er zijn enkele niet langer sluitende en onstabiele verbindingen. De zolders zijn ernstig bevuild door duiven. De loopbruggen zijn ontoereikend om alle zolders te bereiken. Door thermofereze is roetafzetting te zien op de plafonds van de kerk. Lokaal is op de pilaren, muren en de kruisribgewelven ook afbladderend pleisterwerk en lossende verflagen te zien. Vocht - zowel opstijgend als insijpelend - is een groot probleem voor het gebouw. De vloeren zijn in redelijke staat met slechts lokale verwerking.

De sobere aankleding van het interieur is in redelijke staat. De altaren zijn in 2013 recent gerestaureerd.

open voegen waar planten in kunnen groeien

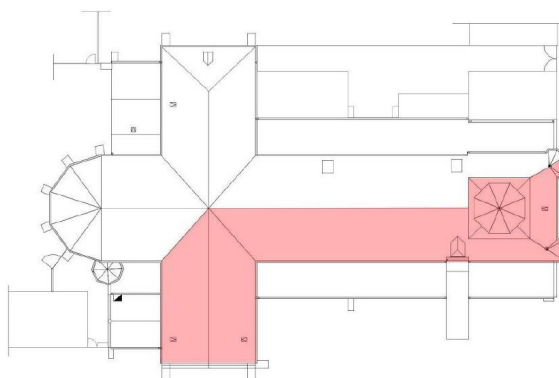
plantengroei op ongewenste plaatsen

beschadigingen aan schilderijen

aantastingen aan meubels

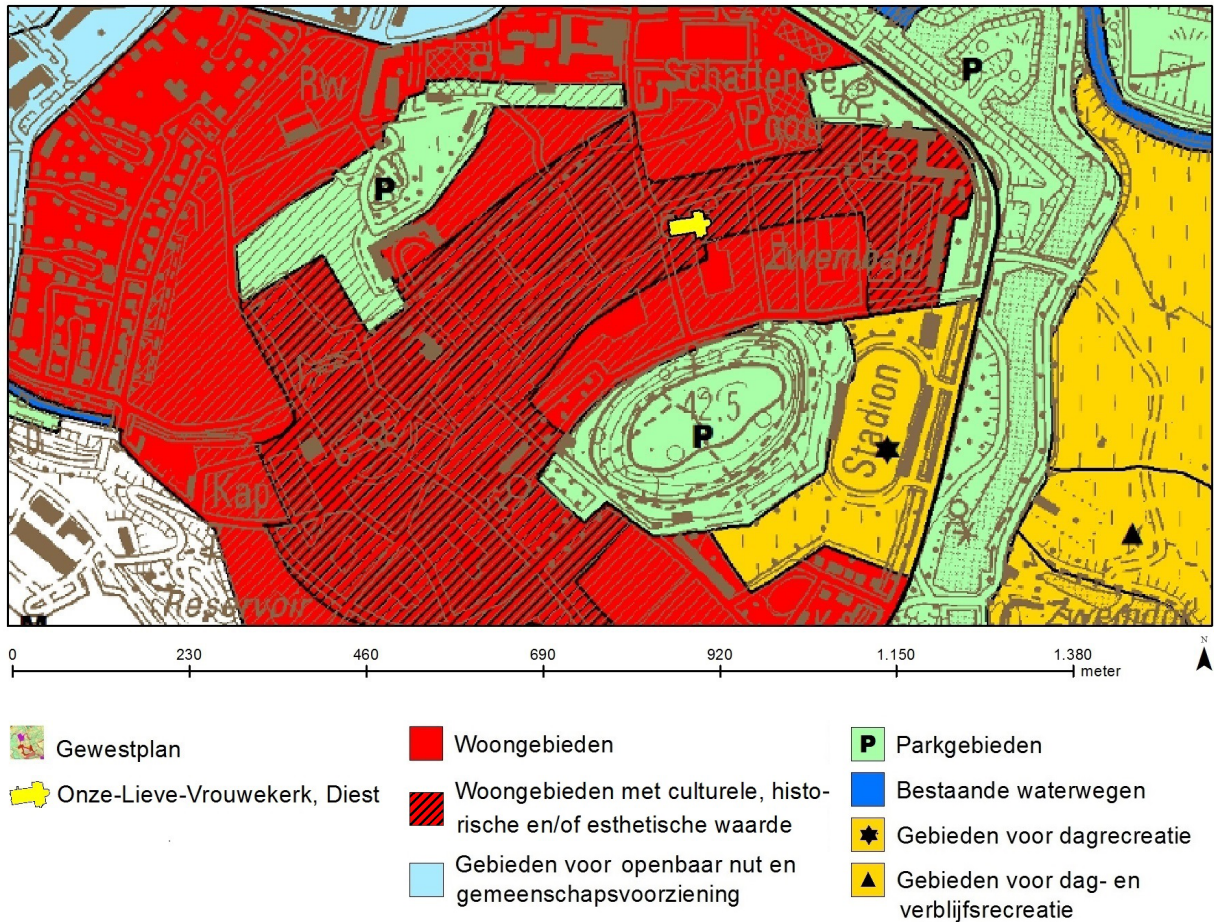

aanduiding dakvlakken in minder goede toestand

Abbeelding 62. Enkele aspecten van schade aan het kerkgebouw. Monumentenwachtrapport, 2021.

5.3 Onderzoek van de omgeving

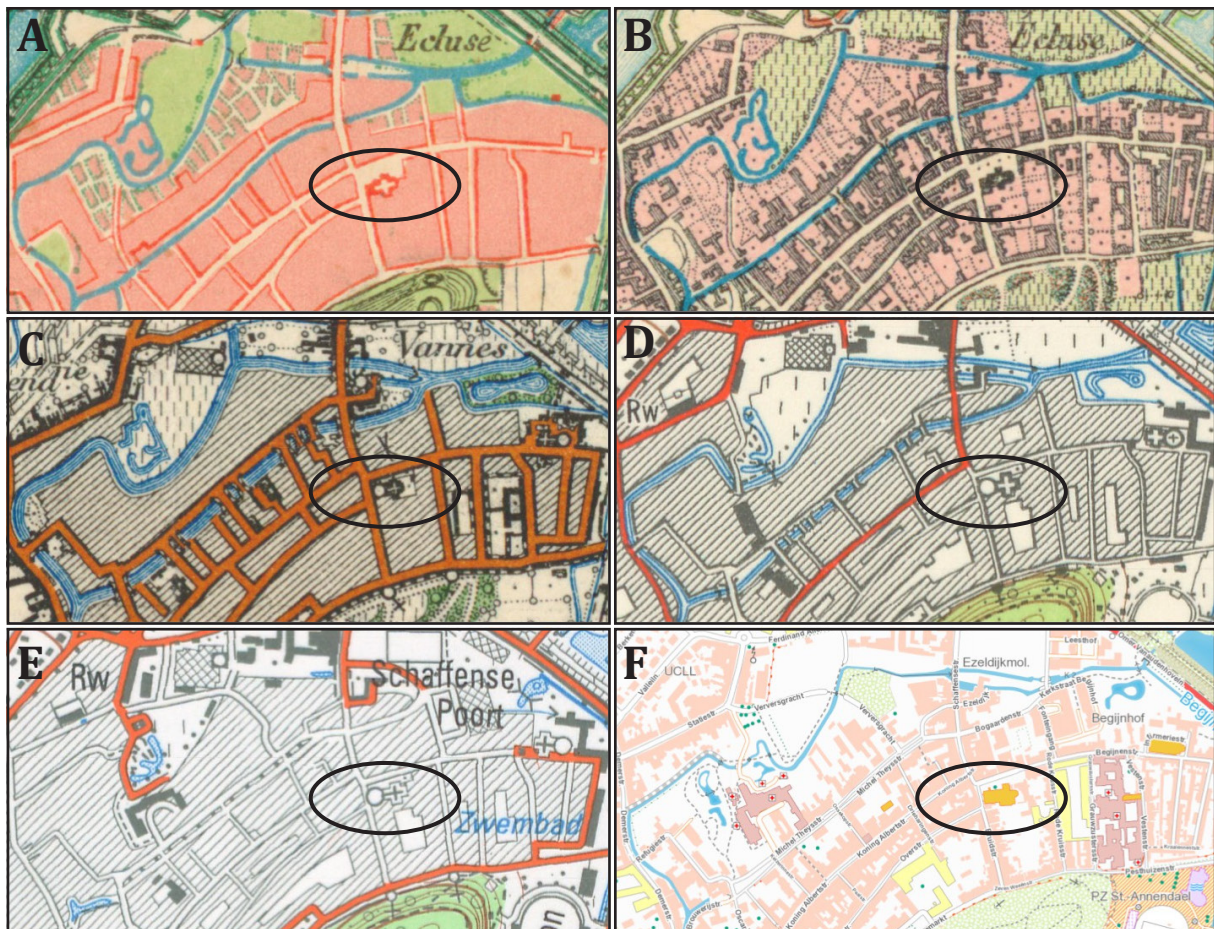
5.3.1 Gewestplan

Afbeelding 63. De Onze-Lieve-Vrouwekerk op het gewestplan. Bron: <http://www.geoportaal.be>.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk is gelegen in het centrum van Diest, in een zone die door het gewestplan is aangeduid als "Woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde". De site valt binnen het toepassingsgebied van het BPA "De Demer" en het Provinciaal RUP "Afbakening kleinstedelijk gebied Diest".

5.3.2 Historische evolutie van de omgeving

Afbeelding 64. De Onze-Lieve-Vrouwekerk op topografische kaarten van 1873 tot vandaag; A: 1873; B: 1904; C: 1939; D: 1969; E:1989; F: 2022.

In de 18de eeuw leefde Diest, net als de rest van onze landstreken, op tijdens de Oostenrijkse periode. Na de Belgische onafhankelijkheid werd Diest vanaf 1837 uitgebouwd tot een vestingstad. Daardoor mochten zich binnen en in de omgeving van de stad geen grote industriële bedrijven vestigen. Tot de declassering van Diest als vestingstand eind 19de eeuw fnuikte dat de bevolkingsaan groei en ontwikkeling van de stad. (Philippen, 1980, p. 18)

Op de topografische kaarten valt de evolutie van de omgeving moeilijk te herkennen door de schematische weergave van de bouwblokken, maar in de 20ste eeuw is het bouwblok waarvan de O.L.V.-kerk de noordwestelijke hoek vormt aan straatzijde rondom volgebouwd.

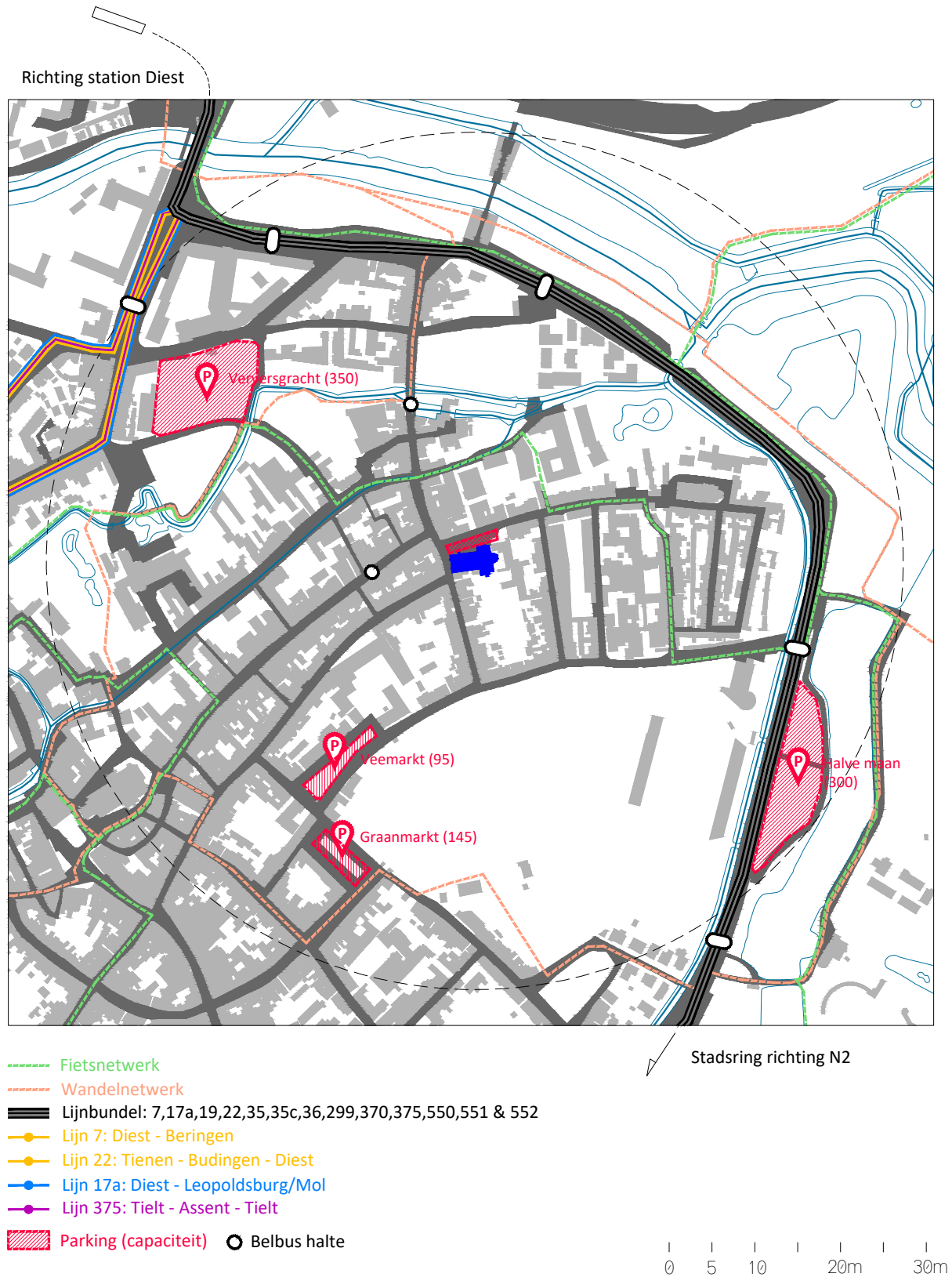
5.3.3 Ontsluiting

De kerk ligt in het centrum van Diest, binnen de ring, op de hoek van de Begijnenstraat en de Bruidstraat. De kerk bevindt zich in een gebied voor betalend parkeren. In de Begijnenstraat zijn langs de kerk 23 parkeerplaatsen voor wagens voorzien. Twee hiervan zijn voorbehouden voor mindervaliden. Binnen een straal van 500m vinden we één gratis parking (Halve Maan met 300 plaatsen) en drie betalende grotere parkings (Veemarkt met 95 plaatsen, Graanmarkt met 145 plaatsen en Verversgracht met 350 plaatsen). Het centrum van Diest beschikt daarnaast nog over verschillende parkeergelegenheden binnen en langs de stadsring.

De kerk ligt vlakbij de bushaltes (De Lijn) “Diest Ezelsdijk” en “Diest Palmboomstraat”, die enkel bediend worden door een belbus. Verderop, langs de stadsring vinden we de haltes “Diest Stadion” en “Diest Euro Shoe” die bediend worden door dertien van de zestien lijnen die ook haltes hebben aan het treinstation van Diest. Lijnen 7, 17a, 19, 22, 35, 35c, 36, 299, 370, 375, 550, 551 en 552 verbinden Diest met Beringen, Leopoldsburg/Mol, Tessenderlo/Geel, Tienen, Aarschot, Hasselt, Leuven, Tiel, Neerlinter, Geetbets en Muggenberg. Het treinstation van Diest ligt op 1,2 kilometer van de kerk.

In de Begijnenstraat zijn op de hoek naast de hoofdingang van de kerk drie fietsklemmen voorzien. Ter hoogte van Jeugdhuis Tijn zijn er nog eens 36 fietsklemmen voorzien.

De locatie ligt vlakbij het fietsknooppuntennetwerk van Toerisme Vlaanderen, maar niet op een bestaande route.

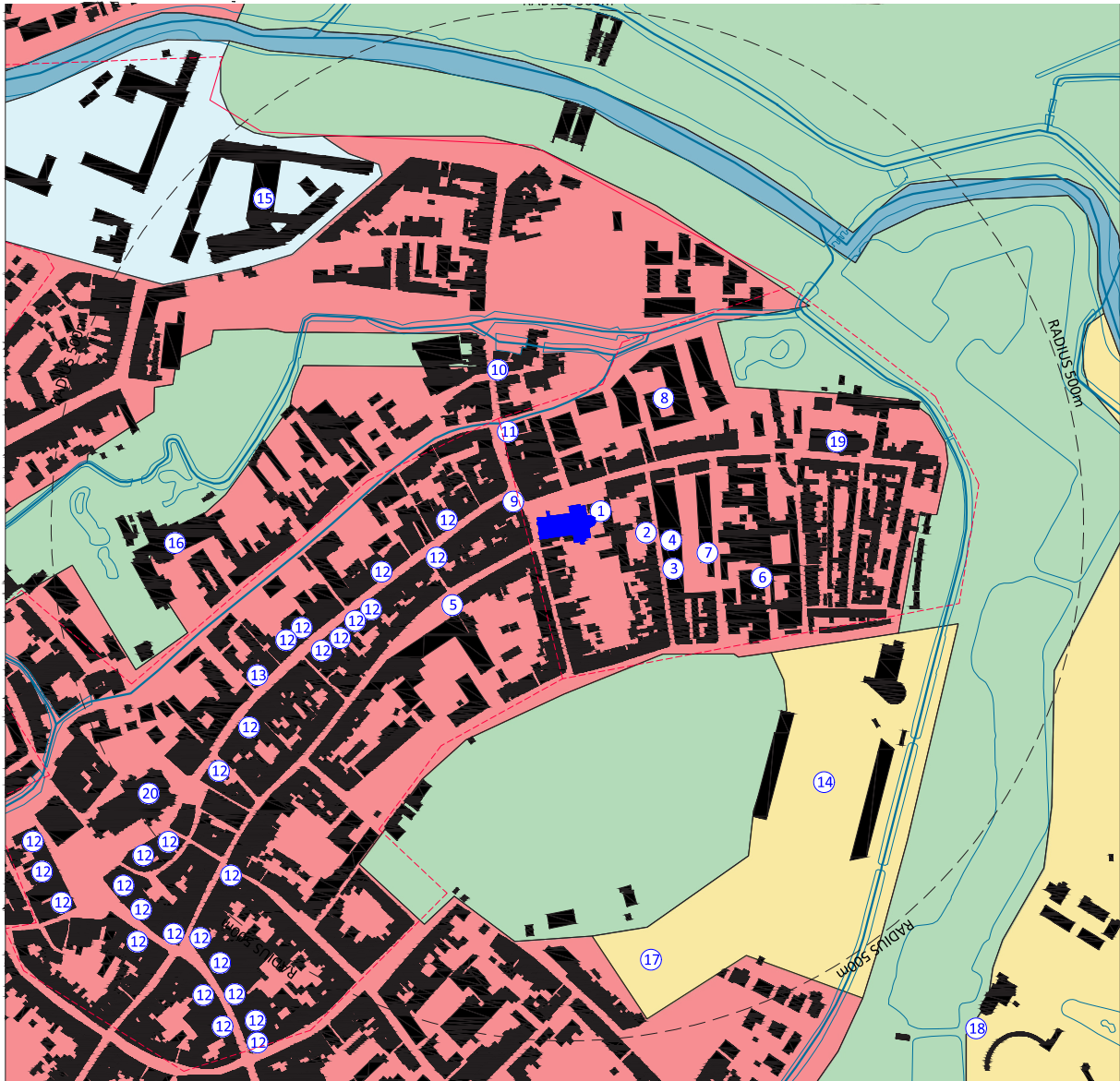
Abbeelding 65. Ontsluitingskaart van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Diest.

5.3.4 Functiekaart

Deze kaart op mesoschaal bestaat uit twee lagen. Enerzijds toont de gekleurde achtergrond indicatief de bestemming volgens het gewestplan. Anderzijds duiden de nummers de locatie van de (semi-)publieke activiteiten aan die plaatsvinden op wandelafstand (500 m) van de kerk.

Volgens de website provincies.incijfers.be woonden er in 2021 in "*Diest-Begijnhof*", "*Diest-Schaffensepoort*" en "*Diest-Centrum*" samen 3203 inwoners, wat overeenkomt met 36% van de totale bevolking in de deelgemeente Diest. De optelsom van deze drie statistische sectoren is de dichtst mogelijke benadering van dit gebied in een straal van 500 meter rond de kerk, zij het een lichte overschatting.

De kerk bevindt zich aan het oostelijke uiteinde van een concentratie van winkels en horecagelegenheden die samen de winkelzone van het centrum Diest vormen. Vlakbij bevinden zich verschillende scholen, een voorziening voor kinderopvang, een woonzorgcentrum, een ziekenhuis, het sportcentrum de Warande (zwembad, stadion...), toegang tot Provinciaal Domein De Halve Maan, en verschillende openbare functies: bibliotheek, stadsarchief, Toerisme Diest, en de voormalige begijnhofkerk Sint-Catharina die vandaag als expositieruimte wordt gebruikt.

1. Jeugdhuis Tijl
2. Vrije basisschool voor buitengewoon onderwijs KSD Warandeschool
3. (a) Openbare bibliotheek Diest - (b) Stadsarchief Diest
4. Hagelandse academie voor muziek en woord
5. Freinetschool De Pit
6. Psychiatrische Kliniek Sint-Annendael
7. Buitenschoolse opvang 't Kliekske Diest
8. Woonzorgcentrum Ezeldijk Diest
9. Café the Garage
10. Café Molensteen
11. Café De Kromme Toog
12. Winkelbuurt centrum Diest: Food & Shopping
13. Toerisme Diest
14. Sportcomplex De Warande
15. Middelbare school De Prins
16. AZ Diest
17. K.T.C. Diest
18. Provinciaal domein de Halve Maan
19. Expositieruimte - Voormalige Begijnhofkerk Sint-Catharina
20. Sint-Sulpitiuskerk

----- Statistische sector: "Diest-Begijnhof",
 "Diest-Centrum"
 en "Diest-Schaffensepoort"

Afbeelding 66. Functiekaart van de omgeving rond de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Diest, met een radius van 500 meter.

5.4 Sterkte-zwakte-analyse

Voor elk kerkgebouw in deze analysefase worden twee SWOT-analyses opgemaakt. SWOT staat voor:

S	"strengths"	inherente sterktes
W	"weaknesses"	inherente zwaktes
O	"opportunities"	mogelijkheden
T	"threats"	bedreigingen

Deze SWOT-analyses worden opgesteld voor twee hoofdscenario's:

- één scenario van behoud van de eredienst, met valorisatie en eventueel medegebruik van het gebouw;
- en een tweede scenario van ingrijpendere wijziging, met name het kiezen voor een neven- of herbestemming van het gebouw.

Onze-Lieve-Vrouwekerk, DIEST

SWOT SCENARIO BEHOUD: Eredienst/Valorisatie/Medegebruik

S (trengths) / Sterktes	W (eaknesses) / Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> - De O.L.V.-kerk heeft een rijke geschiedenis als een van de oudste bidplaatsen van Diest. - Er vinden nog regelmatige erediensten plaats in het gebouw. - Het kerkgebouw is groot en kan zich zonder het verstoren van het behoud voor de eredienst lenen voor klassieke activiteiten die vallen onder de noemer "valorisatie", zoals concerten, voordrachten, conferenties, tijdelijke tentoonstellingen. - De ligging in het centrum van de stad, in de nabijheid van heel wat andere diensten, winkels en horecagelegenheden, zorgt voor een automatische toevloed van passanten. - De kerk is momenteel elke dag geopend voor bezoekers. - De kerk beschikt over toeristisch potentieel omwille van haar historische en architecturale waarde. Ze is opgenomen in de toeristische wandelingen in het centrum van Diest, waaronder de audiotour. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - De ligging in het centrum van Diest, op wandelafstand van de Sint-Sulpitiuskerk die een belangrijke rol heeft toegewezen gekregen in het kerkenbeleidsplan, heeft het belang van de O.L.V.-kerk voor de eredienst doen afnemen. - De kerk is een middeleeuws gebouw dat kampt met heel wat onderdelen die nood hebben aan restauratie, vooral aan de buitenschil. Het restaureren en onderhouden van het omvangrijke kerkgebouw is een grote financiële last. - De omvang en ouderdom van het gebouw maken het voorzien van verwarming niet eenvoudig. - Er zijn vochtproblemen op verschillende plaatsen in de kerk en ook in de sacristie. Dat verlaagt het comfort voor de kerkgangers en de bediener. - [...]
O (pportunities) / Kansen	T (hreats) / Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - In het verleden zijn er reeds succesvolle activiteiten geweest die onder de noemer valorisatie vallen, zoals een concert in het kader van het Re:lict Festival. - In de onmiddellijke nabijheid van de kerk - aangebouwd tegen de kerk - bevindt zich sinds lange tijd jeugdhuis Tijl, dat over bepaalde accommodaties beschikt zoals sanitaire voorzieningen en een bar, waarvan gebruik kan gemaakt worden bij evenementen. - De erkenning als monument draagt ook de mogelijkheid in zich tot het subsidiëren van restauratiewerken door het agentschap Onroerend Erfgoed. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - De erkenning als monument heeft een invloed op de verbouwingen en restauraties die in het gebouw kunnen plaatsvinden, en de kostprijs daarvan. - Het stooklokaal is niet brandwerend gescheiden van de rest van de kerk: <ul style="list-style-type: none"> - Bij een evaluatie door de brandweer in functie van een nieuwe/bijkomende uitbating is het zeer waarschijnlijk dat hiervoor bijkomende maatregelen zullen geëist worden. Dit kan leiden tot bijkomende investeringen. - Bij een brand in het stooklokaal is er een groter risico op een snelle voortplanting van de brand in de rest van het gebouw. - [...]

Onze-Lieve-Vrouwekerk, DIEST

SWOT SCENARIO WIJZIGING: Nevenbestemming/Herbestemming

S(trengths) / Sterktes	W(eaknesses) / Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> - De ligging van de kerk is optimaal: in het stadscentrum, nabij de winkelstraten. - De kerk heeft toeristisch potentieel, wat altijd een bestemming van het gebouw zal blijven. - In de onmiddellijke nabijheid van de kerk - aangebouwd tegen de kerk - bevindt zich sinds lange tijd jeugdhuis Tijn, dat over bepaalde accommodaties beschikt zoals sanitaire voorzieningen en een bar, waarvan gebruik kan gemaakt worden bij evenementen. - Er is - voor de binnenstad - ruime gelegenheid tot straatparkeren vlak naast de kerk. - De kerk heeft een grote oppervlakte die het eventuele behoud van een liturgische deelruimte of stille bezinningsruimte mogelijk maakt. - De vele verbouwingen van het kerkgebouw bieden mogelijkheden voor een betere toegankelijkheid door het heropenen van bepaalde dichtgemaakte toegangen. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - De centrumligging zorgt ervoor dat heel wat voorzieningen die mogelijke nevenbestemmingen inhouden (cultuur, onderwijs, etc.) in het stadscentrum reeds een onderkomen hebben. Diest beschikt over verschillende musea, stadsdiensten. - Een mogelijke nevenbestemming als Museum voor Religieuze Kunst is reeds ondergebracht in de Sint-Sulpitiuskerk. - De kerk is beschermd als monument, wat voor grote ingrepen, restauraties of verbouwingen de toestemming van Onroerend Erfgoed vereist. - De omvang en ouderdom van het gebouw maken het voorzien van verwarming niet eenvoudig. - De staat van de kerk is redelijk tot matig. Behalve de gebruikelijke onderhoudskosten zijn er ook investeringen in restauratie nodig. - [...]
O(pportunities) / Kansen	T(hreats) / Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - De bescherming als monument houdt een mogelijkheid in tot subsidiëring vanuit de Vlaamse overheid (erfgoedpremies Agentschap Onroerend Erfgoed) voor vooronderzoeken en restauratie, zeker bij het opstellen van een beheersplan voor de kerk. - In de onmiddellijke nabijheid van de kerk - aangebouwd tegen de kerk - bevindt zich sinds lange tijd jeugdhuis Tijn, dat over bepaalde accommodaties beschikt zoals sanitaire voorzieningen en een bar, waarvan gebruik kan gemaakt worden bij evenementen. - Activiteiten die momenteel tijdelijk plaatsvinden op de Citadel-site, moeten (mogelijk) verhuizen bij de ontwikkeling van die site. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - De O.L.V.-kerk is een monument, een van de oudste kerken van de stad en zelfs een van de oudste gebouwen in Diest tout court. Deze grotere erfgoedwaarde perkt het aantal mogelijkheden tot nevenbestemming of herbestemming deels in. - Diest heeft binnen zijn gebouwenpatrimonium meer dan 100 monumenten waarvan vele in eigendom van de stad, wat de aandacht – en de beschikbare fondsen – voor elk individueel monument verdunt. - Een bepaalde volksdevotie t.a.v. de H. Rita leeft nog in de kerk. - De stad Diest heeft plannen voor de ontwikkeling van de Citadel-site, waar normaal gezien de Hagelandse Academie voor Muziek en Woord, de Hagelandse Academie voor Beeldende Kunst, het politiecommissariaat en het stadsarchief zullen heen verhuizen. Ook is het de bedoeling om te onderzoeken of wooneenheden, private functies, ruimte voor verenigingen en zelfs “een hub van circulaire ondernemers en kleinschalige drank- en eetgelegenheden” een plaats kunnen krijgen op de Citadel. Dat vermindert de mogelijkheden voor het vinden van een eventuele neven- of herbestemming voor de kerk. - Het stooklokaal is niet brandwerend gescheiden van de rest van de kerk:

	<ul style="list-style-type: none">> Bij een evaluatie door de brandweer in functie van uitbating voor bv. medegebruik is het zeer waarschijnlijk dat hiervoor bijkomende maatregelen zullen geëist worden. Dit kan leiden tot bijkomende investeringen.> Bij een brand in het stooklokaal is er een groter risico op een snelle voortplanting van de brand in de rest van het gebouw. <p>- [...]</p>
--	---